

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Karolína Veselá

**KOMENTOVANÝ PŘEKLAD: LE GUIDE DES JUMENTS: DE LA
CONCEPTION À L'ADOLESCENCE (UN GUIDE POUR LES
PARENTS) (RÉGINE BILLOT, PARIS: BALLAND, 2000, STR. 17–25,
135–153)**

Annotated translation: Le Guide des Juments: de la conception à
l'adolescence (un guide pour les parents) (Régine Billot, Paris: Balland, 2000,
p. 17–25, 135–153)

Praha 2013

Vedoucí práce
PhDr. Jovanka Šotolová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala především PhDr. Jovance Šotolové za vedení práce, její časovou flexibilitu, podnětné rady a připomínky k překladu a v neposlední řadě za přátelský přístup. Dále děkuji Mgr. Radce Valentové za odborné konzultace v oblasti gynekologie a porodnictví, jichž si cením o to více proto, že se ona sama těší z nedávného narození první dcery. Můj dík patří také rodině, přátelům a spolužákům, kteří mě neúnavně podporovali.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Karolína Veselá

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce sestává ze dvou hlavních částí. Jádrem je překlad dvou vybraných kapitol z knihy *Le Guide des Jumeaux: de la conception à l'adolescence (un guide pour les parents)* od autorky Régine Billotové. Druhou částí je komentář tohoto překladu sestávající především z analýzy výchozího textu podle modelu Christiane Nordové, typologie vzniklých překladatelských problémů a nástinu jejich řešení. Praktická část spočívá v adekvátním převedení vybraných kapitol do češtiny s důrazem na srozumitelnost pro českého adresáta, část teoretická pak pokrývá překladatelskou metodu a postupy, jichž bylo při překladu použito.

KLÍČOVÁ SLOVA

Komentovaný překlad, překladatelská analýza, překladatelský problém, jednovaječná dvojčata, dvouvaječná dvojčata, genetika, těhotenství

ABSTRACT

The bachelor's thesis is divided in two major parts. Its core is a Czech translation of two selected chapters of the book *Le Guide des Jumeaux: de la conception à l'adolescence (un guide pour les parents)* by Régine Billot. The second part is constituted by the commentary of the translation composed mainly of the analysis of the source text according to the Christiane Nord's model, the typology of translation problems as well as their solutions. The practical part entails an adequate conversion of the selected chapters with emphasis on comprehensibility for Czech readers. The theoretical part deals with translation methods and shifts used in the translation process.

KEY WORDS

Annotated translation, translation analysis, translation problem, identical twins, fraternal twins, genetics, pregnancy

Obsah

1	ÚVOD	7
2	PŘEKLAD.....	8
3	KOMENTÁŘ	29
3.1	Vnětextové faktory.....	29
3.1.1	Autor	29
3.1.2	Adresát.....	30
3.1.3	Místo, čas, médium.....	31
3.1.4	Funkce textu	31
3.2	Vnitrotextové faktory	32
3.2.1	Téma	32
3.2.2	Výstavba textu a grafické členění	32
3.2.3	Žánrově stylistické zařazení	33
3.2.4	Lexikum	33
3.2.5	Syntax.....	34
3.2.6	Nonverbální prvky.....	36
4	PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY A JEJICH ŘEŠENÍ	37
4.1	Problémy na rovině lexika	37
4.2	Reálie.....	39
4.3	Opakování	40
4.4	Problémy pramenící z odlišnosti jazyků	42
4.5	Syntaktická rovina	42
4.6	Slovesné časy.....	44
4.7	Neosobní konstrukce	45
4.8	Interpunkce	47
5	METODA PŘEKLADU A POSTUPY	49

5.1	Adice, explicitace.....	49
5.2	Konkretizace.....	51
5.3	Redukce.....	51
6	ZÁVĚR.....	53
7	BIBLIOGRAFIE:.....	54
8	Příloha – text originálu.....	58

1 ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je český překlad dvou vybraných kapitol z knihy *Le Guide des Jumeaux: de la conception à l'adolescence (un guide pour les parents)* od francouzské autorky *Régine Billotové*. Pracovala jsem s druhým vydáním z roku 2000. Výběr tematiky týkající se dvojčat, těhotenství a výchovy dětí nebyl zcela náhodný. V mém okolí je v současné době mnoho žen, které touto radostnou fází života právě procházejí, a s dvojčaty, jež považuji za fascinující, jsem se osobně několikrát setkala. Z důvodu limitovaného rozsahu práce jsem si vybrala dvě kapitoly, první pojednává o početí dvojčat, těhotenství a faktorech ovlivňujících vznik vícečetného těhotenství. V následující kapitole autorka informuje o vývoji dvojčat jak z hlediska fyziologického, tak psychologického.

Po samotném překladu následuje teoretická část, kde za pomoci modelu *Christiane Nordové* budu analyzovat výchozí text. Dále se budu věnovat překladatelským problémům, s nimiž se setkám, a jejich následným řešením. Okomentuji také postupy, které při překladu použiji. Vzhledem k tomu, že se jedná o text populárně-naučný, zaměřím se především na převod prezentovaných informací s ohledem na českého čtenáře, tak, aby byl konečný text jasný a srozumitelný.

2 PŘEKLAD

KAPITOLA I

PŮVOD

Označení „pravá“ a „nepravá“ dvojčata, jež se často používá, neodpovídá skutečné odlišnosti mezi dvěma typy dvojčat. Dvouvaječná dvojčata, která nazýváme „nepravými“, nejsou dvojčaty o nic méně než ta jednovaječná, jelikož termínem „dvojčata“ označujeme jedince narozené během jednoho porodu. Vymezení „nepravá“ dvojčata s sebou navíc nese negativní konotace. Představte si, jak se asi cítí, když po celé dětství slýchají toto označení. Proto je vhodnější používat odborné termíny – jednovaječná dvojčata pro ta „pravá“ a dvouvaječná místo „nepravých“. Zygozita je odborný termín označující počet uhnížděných vajíček a tedy stupeň identity v genomech dvojčat. V angličtině se používají také pojmy „*identical twins*“ (identická dvojčata) a „*fraternal twins*“ (dvojčata-sourozenci). Tyto pojmy dobře odráží realitu z hlediska genetiky, ale termín „identická“ dvojčata není vhodný, protože klade důraz na zcela totožnou genetickou výbavu dvojčat a upozadňuje jejich individualitu.

Předpony „jedno-“ a „dvou-“ označují, zda došlo k oplodnění jednoho nebo dvou vajíček. Příčiny každého z těchto dvou typů těhotenství jsou různé. Nejen že z etymologického hlediska tyto předpony upřesňují počet oplodněných vajíček, ale zároveň se díky nim můžeme vyhnout negativním konotacím, které s sebou nesou pojmy „pravá“ a „nepravá“ dvojčata. Z tohoto důvodu budu v knize dále používat termíny „jednovaječná“ a „dvouvaječná“ dvojčata.

„Jak je možné, že se to podařilo zrovna nám?“ ptají se často nastávající rodiče dvojčat.

Rodiče, jimž se mají narodit dvojčata, často cítí obzvlášť velkou zodpovědnost. Jedna z otázek, která jim vyvstane na mysli a během těhotenství (i dlouho po porodu) si ji položí ještě mnohokrát, zní: „Jak je možné, že se to podařilo zrovna nám?“

Příčin vícečetného těhotenství může být hned několik. Vysvětlení samozřejmě existuje vždy, ale v současné době ještě věda neumožňuje zjistit faktory ovlivňující vznik vícečetného těhotenství v každém jednotlivém případě. Výjimkou je několik formálně

známých příčin. Na vznik vícečetného těhotenství má vliv např. věk matky, dědičnost, léčba neplodnosti nebo etnický a geografický původ matky.

1. KDO JSOU JEDNOVAJEČNÁ DVOJČATA?

Jednovaječná dvojčata se vyvíjejí z jediného oplodněného vajíčka. To se následně rozdělí na dvě části, jež obsahují totožnou genetickou informaci. Tato dvě vajíčka mohou dále sdílet společný plodový obal, nebo může mít každé vajíčko obal vlastní. Placentu, v níž se oba plody vyvíjejí a která jim slouží jako důležité zásobíště živin, mohou mít také společnou, nebo se může při porodu rozdělit na dvě části. Tyto části od sebe nelze vždy odlišit.

K rozdělení vajíčka nedochází vždy ve stejnou chvíli, což vysvětluje možnost vzniku jedné nebo dvou placent. Vajíčko se dělí vždy po tom, co se na základě genetické výbavy obou rodičů vytvoří chromozomová informace počátečního vajíčka.

Jednovaječná dvojčata mají totožnou genetickou výbavu. Všechny informace, které jsou dědičné a získané z genů rodičů, jsou přeneseny na obě dvojčata stejně. Z biologického hlediska je jedno dvojče přesnou kopií toho druhého. Jsou tedy identicky „naprogramována“, jsou stejného pohlaví, mají totožnou krevní skupinu, finální barvu očí a vlasů i fyzickou konstituci. Stručně řečeno, po narození jsou jednovaječná dvojčata geneticky identická.

Na druhou stranu ale jejich nitroděložní vývoj může probíhat rozdílně. Při porodu tedy nemusí mít dvojčata stejnou váhu ani velikost a tvar jejich lebky se může v závislosti na průběhu porodu také lišit. Povaha jednovaječných dvojčat, jak bude ještě podrobně vysvětleno, tedy nebývá stejná, i když jejich genetická výbava je od začátku totožná.

Vznik monozygotního těhotenství

Frekvence výskytu tohoto typu těhotenství je mimořádně stabilní. Nemá na něj vliv žádný z vnějších faktorů přispívajících ke vzniku těhotenství dizygotního, s jedinou výjimkou, totiž těhotenství v raném věku (týká se matek mladších 18 let, u kterých dochází k opožděné ovulaci, při níž je rozdělení vajíčka pravděpodobnější). Ze stejného důvodu může docházet ke vzniku monozygotních těhotenství u starších žen, jak vysledoval francouzský lékař Émile Papiernik.

Počet výskytů monozygotních těhotenství je stálý nezávisle na zemi matčina původu. Naopak se ale v jednotlivých zemích liší počet žen, které byly těhotné s jednovaječnými dvojčaty více jak dvakrát. Zdá se tedy, že frekvence raných rozdělení vajíčka na dvě je v různých zemích srovnatelná, ale etnický nebo geografický původ matky může mít vliv na dělení v pozdějším stadiu.

2. KDO JSOU DVOUVAJEČNÁ DVOJČATA?

Dvouvaječná dvojčata jsou počata oplodněním dvou vajíček. Vždy se vyvíjejí ve dvou oddělených plodových obalech. Každé z dvojčat má vlastní placentu, ty ale mohou být v děloze umístěny natolik blízko u sebe, že je u porodu velice obtížné rozlišit membránu, která je odděluje a umožňuje tak odhalit přítomnost dvou samostatných placent. Proto ultrazvukové vyšetření plodových obalů během těhotenství a následné prozkoumání placenty při porodu nestačí k tomu, aby se s jistotou určilo, zda se jedná o dvojčata jednovaječná nebo dvouvaječná.

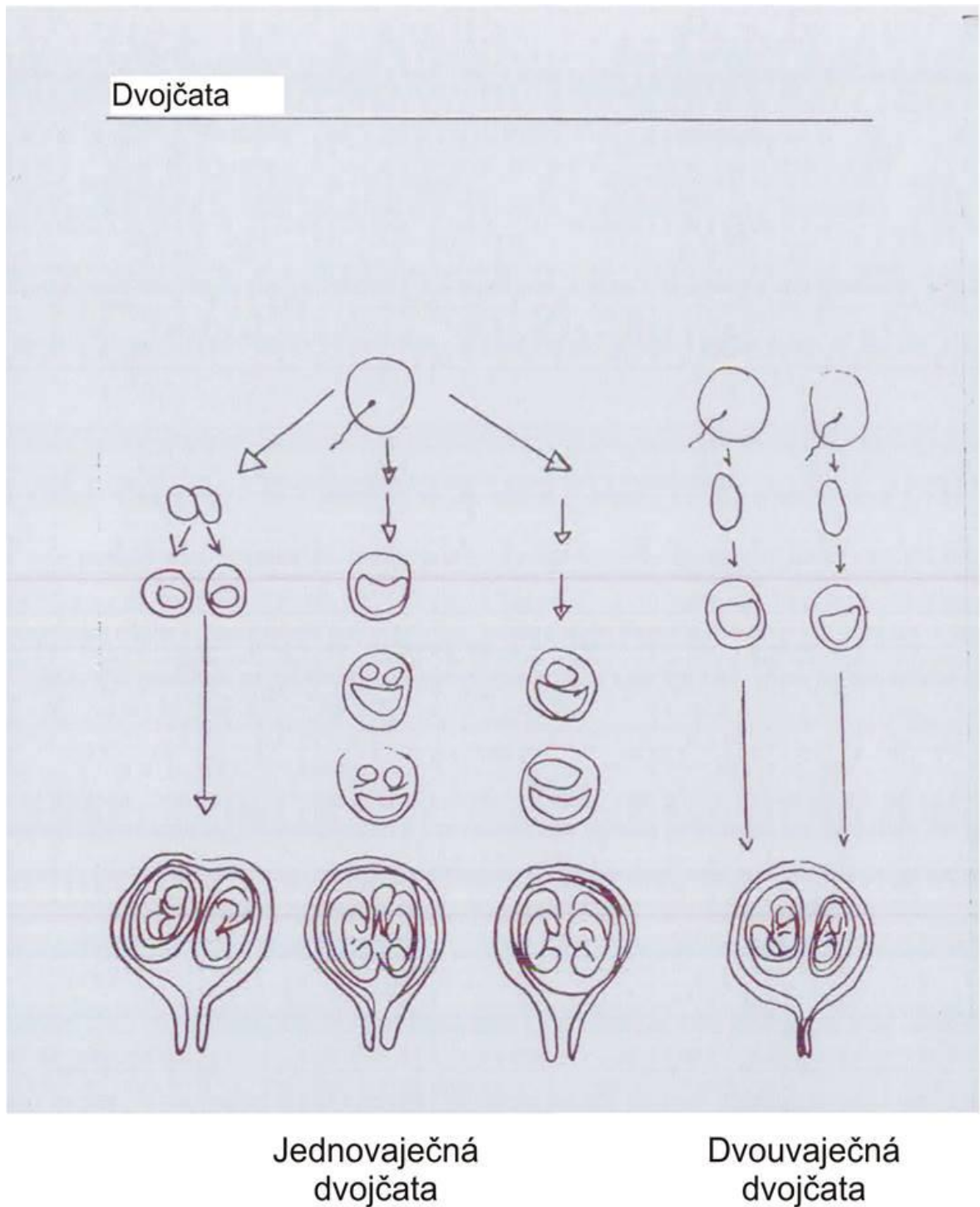
Fyzická podoba dvouvaječných dvojčat v zásadě nebývá výraznější než u jiných sourozenců. Přesto si jsou ale někdy dvouvaječná dvojčata podobná tolik jako dvojčata jednovaječná, což je obzvláště fascinující proto, že se jedná o jedince různého pohlaví.

Často se setkáváme s tím, že jsou si dva bratři, kteří nejsou dvojčaty, ve stejném věku nápadně podobní. Příbuzní nejsou na příklad schopní je rozlišit na fotografiích. Někdy, pokud není jasně viditelný i zbytek obrázku, má potíž je rozeznat i samotná matka. Míra fyzické podoby jednovaječných dvojčat závisí na stadiu, v němž došlo k rozdělení vajíčka. Pokud k rozdělení dojde velmi brzy, fyziologická odlišnost bude větší a rozeznat dvojčata bude jednodušší. Naopak pokud k rozdělení vajíčka dojde až později, vývoj v děloze matky dlouho probíhá jako při jednočetném těhotenství, vytvoří se jen jeden plodový obal, jedna placenta, a i podoba dvojčat pak bude až zarážející. Některá dvojčata jsou si dokonce podobná symetricky, vlasy jim rostou osově převráceně, jako by jedno dvojče bylo odrazem v zrcadle toho druhého. I lateralita je u nich opačná, i když podle předpokladů genetiky by měla být u obou stejná. Jedna z dalších kapitol se bude věnovat právě lateralitě.

Předpoklady ke vzniku dizygotního těhotenství

- Geografický a etnický původ

Četnost (tou rozumíme narození dvojčat, ne jejich početí) se liší v jednotlivých zemích a oblastech. Na tyto nuance má vliv několik faktorů:

Podnebí, stravovací návyky a etnický původ. Geografický původ sám nehraje roli, jelikož frekvence výskytu dizygotních těhotenství se liší i v jednotlivých zemích v závislosti na etnickém původu matky. Právě ten se totiž odráží v přenosu specifických genů i způsobu stravování. Nejméně dizygotních těhotenství je zaznamenáno v Asii, zcela nejnižší počet konkrétně v Japonsku. Naopak v Africe, především v Nigerii, se rodí dvojčat nejvíce.

Tyto údaje byly potvrzeny na nejrůznějších mezinárodních konferencích o dvojčatech. V dnešní době je známo, že v některých zemích mají ženy zvýšený podíl hormonu hypofýzy v krvi a jeho vylučování na začátku folikulární fáze (první den menstruace) přispívá k polyovulaci (uvolnění více než jednoho vajíčka). Pravděpodobně tu ale hraje roli také hormonální dědičnost, jež je nezávislá na vnějším prostředí.

Na vznik vícečetného těhotenství má vliv rovněž podnebí a roční doby, protože v určitých obdobích roku zaznamenáváme vyšší počet početí dvojčat. Fotosenzitivita, neboli citlivost lidského organismu na sluneční záření, totiž také ovlivňuje vylučování hormonu hypofýzy.

Odlišnosti vzniklé vnějším prostředím mohou být způsobeny potravou typickou pro danou oblast nebo klimatickými podmínkami. Počet vícečetných těhotenství se může snížit, když se obyvatelé jednoho národa přestěhují nebo změní své stravovací návyky. Zajímavé je také to, jak se v závislosti na zvycích a tradicích staví k narození dvojčat různé kultury. V některých afrických kmenech jsou dvojčata považována za dar z nebes a jejich matka je uctívána, zatímco jinde je na dvojčata pohlíženo jako na plod matčiny nevěry a jsou vyloučena ze společenství. Na dvojčata se v různých kulturách nahlíží odlišně podle specifických odkazů a ekonomických potřeb. Za povšimnutí rovněž stojí, že tam, kde jsou dvojčata přijímána nejlépe, jsou také nejpočetnější. Náboženské hledisko je často založeno na ekonomické situaci, ke které patří vyplácení věna dívkám, potřeba vyšší porodnosti kvůli nedostatku pracovní síly atd.

- Dědičnost

Existují rodiny, kde se rodí dvojčat více. Dědičná dispozice k vícečetnému těhotenství spočívá v hormonálních odlišnostech žen a přenáší se z matky na dceru. Těhotenství vznikají díky polyovulaci a bývají počata dvouvaječná dvojčata. V důsledku toho je vícečetné těhotenství dvakrát častější u matek, které samy pocházejí z dvojčat. Dispozice k polyovulaci se sice přenáší z matky na dceru, ale její opětovný výskyt není pravidlem.

- Věk matky

Věk matky sám o sobě není příčinou vzniku vícečetného těhotenství. Během stárnutí se ale mění koncentrace hormonů v těle, a tak čím je matka starší, tím je pravděpodobnost početí dvouvaječných dvojčat vyšší. Je větší šance, že se dvojčata narodí čtyřicetileté ženě než pětadvacetileté. Kvůli zvýšené aktivitě hypofýzy se hormonální rovnováha s věkem ženy mění a častěji tak může dojít k oplodnění více vajíček najednou. Dvouvaječná dvojčata mohou být počata také během polyovulace. Od určitého věku ovšem šance na vznik vícečetného těhotenství opět klesá, a to kvůli dalším hormonálním změnám způsobeným menopauzou. Největší pravděpodobnost početí dvouvaječných dvojčat je mezi 30. a 34. rokem ženy a poté ještě krátce po 39. roku (údaje pocházejí z roku 1996 z francouzského statistického úřadu INSEE). Naopak na vznik monozygotního těhotenství nemá věk matky sebemenší vliv, pouze s výjimkou opožděné ovulace, jež je častější u velmi mladých žen.

- Ženy neprvorodičky

Rodičovství také aktivně ovlivňuje pravděpodobnost vzniku vícečetného těhotenství. U ženy, která již děti má, je šance na početí dvojčat větší než u stejně staré prvorodičky. V tomto případě je to způsobeno hormonální změnou, jež proběhla v důsledku předcházejících těhotenství.

- Léčba neplodnosti

K vícečetnému těhotenství mohou vést oplodnění ve zkumavce (in vitro fertilizace neboli IVF) a hormonální stimulace vaječnicků. Při IVF dochází k implantaci několika oplodněných vajíček, čili se zvyšuje pravděpodobnost uchycení a úspěšného vývoje více embryí. V dnešní době je nastávajícím rodičům doporučováno, aby se svým lékařem prodiskutovali, zda si opravdu přejí zajistit co možná nejvyšší šance úspěšného IVF i za cenu toho, že vznikne vícečetné těhotenství a bude se muset přistoupit k následné redukci počtu embryí.

V případě stimulace vaječnicků se metoda liší od té výše uvedené. Počet embryí se nijak neurčuje, jelikož při této léčbě se upřednostňuje oplodnění organické.

Technologie zajišťující vývoj embryí ještě není dokonalá, ale v posledních letech bylo dosaženo velkého pokroku v provázení embryonálních redukcí. To ženám zajišťuje

možnost vzniku těhotenství s jedním, dvěma nebo třemi uchycenými embryi, ale především zabraňuje neúspěchu, který je u vícečetného těhotenství pravděpodobnější.

Při léčbě za pomoci IVF a stimulace vaječnicků odpovídá implantace embryí oplodnění více vajíček a vyvíjí se tedy dizygotní dvojčata. Při IVF je početí jednovaječných dvojčat možné, ale nedá se předem zaručit. Záleží totiž na náhodném výběru, ke kterému dochází již při implantaci vajíčka.

V současné době počet vícečetných těhotenství vzniklých přirozenou cestou klesá. Snižuje se počet početí dvouvaječných dvojčat, zatímco dvojčat jednovaječných se rodí stále přibližně stejně. Podle kontroverzní hypotézy by mohlo být příčinou také množství žen, které předtím, než se rozhodnou otěhotnět, užívají hormonální antikoncepci.

Antikoncepční pilulky stabilizují hladinu hormonů v organismu. Pokud je tato hladina stejná několik let, klesá šance na početí dvouvaječných dvojčat. Jestliže vícečetné těhotenství vznikne, existuje velká pravděpodobnost, že se bude jednat o dvojčata jednovaječná, počatá dělením jednoho vajíčka. Musíme tedy uvést na pravou míru předsudek, že antikoncepce přispívá ke vzniku vícečetných těhotenství: užívání antikoncepce vícečetná těhotenství nezpůsobuje, ale snižuje pravděpodobnost polyovulace, díky níž jsou nejčastěji počata dvouvaječná dvojčata.

Některé faktory, které přispívají ke vzniku vícečetného těhotenství, jsou tedy dnes již známé, ale neumožní nám vysvětlit každé takové těhotenství.

KAPITOLA VII

VÝVOJ

Každé dítě se samosebou vyvíjí vlastním tempem. Při vývoji dvojčat byla zkoumána různá kritéria, jako např. kvalita a délka spánku, odolnost vůči bolesti nebo chuť k jídlu, ale nepodařilo se vyvodit žádné závěry.

Statistika je jedna věc, ale realita je věc druhá. Kvalitu spánku stejně jako chuť k jídlu ovlivňuje vícero faktorů, jež se neomezují pouze na fyziologické nebo medicínské hledisko. Jednotlivé faktory (vrozené, získané, rodinné zvyklosti, rodinný charakter, psychologický kontext atd.) lze těžko od sebe zcela oddělit.

Obecně se dá říci, že jednovaječná dvojčata budou sdílet přibližně stejný postoj k okolnímu světu a jejich vztah k rodičům a výchově bude velice podobný. Jednovaječná dvojčata mívají bližší vnitřní biorytmus než dvojčata dvouvaječná. Jejich reakce na vnější situaci také bývají téměř shodné, na rozdíl od dvouvaječných dvojčat, z nichž jedno může být vzpurné, a druhé naopak více uzavřené a poddajné, a které nebudou stejně reagovat na rodiče, již po nich budou chtít, aby šli spát.

Všechny studie provedené formou dotazníků ukázaly, že rodiče pozorují rozdíly v povahách a chování jejich dvojčat, a to jak dvouvaječných, tak i jednovaječných. Obecně se ale zdá, že u jednovaječných dvojčat existuje odlišnost v chování méně než u dvojčat dvouvaječných. Navíc si dvojčata v rámci svého vztahu, založeném na psychologických základech, rozdělují role v přístupu k rodičům, vytváří si individuální postoj ke stravování, spánku, hraní atd.

1. VYBRANÉ ASPEKTY VÝVOJE DVOJČAT

Spánek

Novorozenci mají během spánku výjimečnou schopnost izolovat se od okolního světa. Tuto schopnost si ale udrží jen v prvních týdnech života a u jednotlivých dětí se liší její míra. Můžeme říci, že dvojčata spící v jednom pokoji jsou od začátku do jisté míry zvyklá se navzájem slyšet. Tyto zvuky jsou součástí světa, ve kterém dvojčata žijí, a i když spánek

jednoho může být narušen pláčem toho druhého, zřídka se setkáváme s tím, že by sdílení společného prostoru způsobovalo problémy.

Během prvních týdnů bývá kojení řízeno rodiči, aby nedocházelo k velkým časovým posunům. Později se ale může rytmus a kvalita spánku u dvouvaječných dvojčat lišit stejně jako u sourozenců, kteří dvojčaty nejsou. Různé mohou být i u dvojčat jednovaječných, i když ta mají spánek obecně stejně kvalitní, to znamená, že první se budí vždy to stejné dítě, to stejné usíná poslední apod. Malé odlišnosti sledujeme u dvojčat, která se nacházejí v podobném zdravotním stavu. Velký rozdíl ve váze dětí, jejich růstu nebo ve stupni nedonošenosti může mít na spánkový rytmus rovněž vliv.

Tuto schopnost se během spánku izolovat od okolí, díky níž se nebudí současně, později novorozenci ztratí. Dítě, které se budí první, potom svým pobrukováním probouzí to druhé. Dochází k tomu, pokud nastala chvíle, kdy je i druhé dvojče blízko probuzení. Spánkový rytmus tedy mají dvojčata společný v závislosti na rodinných zvyklostech jako všichni jiní sourozenci, ale kvalita spánku záleží na jejich vlastním organismu.

Spánkové zvyklosti novorozenečných dvojčat se utvrzují s postupem času. Dítě, jež bude neklidnější a nervóznější takové i zůstane, bude se systematicky budit první, bude lépe znovu usínat a také bude jinak odolávat fyzické únavě. Druhé dítě bude mít hlubší spánek, bude mluvit ze spaní, může být náměsíčné, bude déle a hůře znovu usínat.

Chuť k jídlu

Již v děloze se dvojčata stravují odlišně a jinak se stravě přizpůsobují. Často tak i u jednovaječných dvojčat při porodu zaznamenáváme velký rozdíl ve váze.

I po narození nemívají dvojčata stejnou chuť k jídlu a nesdílejí ani přístup ke stravování v závislosti na vzájemném vztahu k rodičům.

Když strava začne být různorodá, objevují se rozdíly v chutích dvojčat. Jedno dvojče přijímá nové potraviny mnohem rychleji než to druhé.

Na druhou stranu u jednovaječných dvojčat se mohou vyskytovat alergie na stejné potraviny nebo problémy s trávením totožných jídel.

Zájem o jídlo se u dvojčat může vyvíjet odlišně. Jedno dítě může stravování považovat za základní a nezbytnou součást života, ale nemusí mít k jídlu příliš pozitivní vztah, zatímco jedním z největších potěšení v životě druhého dvojčete bude právě ochutnávání jídel a radování se z kulinářských zážitků.

Tato odlišnost často může vysvětlit rozdíl ve váze a povaze dvojčat, ať už se jedná o jednovaječná, nebo dvouvaječná.

Pláč

- Příčiny

Je samozřejmé, že pokud mají obě dvojčata hlad ve stejnou chvíli, jelikož předtím byla nakojena ve stejný čas, budou plakat unisono. To ale nemá žádnou souvislost s tím, že se jedná právě o dvojčata.

Ovšem v prvních týdnech života mohou dvojčata plakat z toho důvodu, že mají stejně citlivé zažívání, mohou odmítat totožnou látku v mateřském mléce a po uplynutí určitého času je obě začne bolet břicho. Potíže se zažíváním se v prvních třech měsících po narození vyskytují běžně. Pláč, který následuje vždy ve stejnou dobu po kojení, často souvisí právě s trávením či se spolykaným vzduchem.

Pro dvojčata, stejně jako pro všechny novorozence, je pláč základním prostředkem pro komunikaci s okolním světem. Může být známkou hladu, žízně, bolesti či jakéhokoliv pocitu nepohodlí nebo i spokojenosti. Každý pláč zní ale jinak.

Specifické je pro dvojčata ovšem to, že za pomoci pláče komunikují i mezi sebou, uvědomují si tak vzájemnou přítomnost, a velmi rychle začnou komunikovat nejen mezi sebou, ale společně i s okolím.

Dvojčata začnou velice záhy používat pláč (kombinaci pláče a křiku), aby se navzájem slyšela a odpovídala si, takže prvním slůvkům předchází opravdu ukřičený koncert. Ten dvojčatům slouží také jako hra.

Po několika dnech se matka naučí rozlišit příčiny pláče novorozenců a po několika týdnech pozná, které z dvojčat pláče a proč.

Zabarvení hlasu je specifická vlastnost a liší se i u jednovaječných dvojčat.

- Jak se vypořádat se synchronním pláčem dvojčat

Podobné situace jsou jedny z mála špatných vzpomínek na začátek života dvojčat. K pláči dochází často navečer, jak je tomu u většiny novorozenců. S tímto pláčem se toho nedá dělat mnoho, nejlepší je vzít děti do náruče, což je ovšem obtížné, pokud je na to člověk sám. Bývá to navíc nejúnavější část dne, kdy byste si chtěli zdřímnout před přípravou večeře, společně dělat úkoly se staršími dětmi, dohlédnout na jejich večerní

hygienu nebo se s nimi sejít u stolu. Bývá to doba, kdy se otec vrací domů z práce a může najít své nejmenší, jak bezdůvodně pláčou na celé kolo, a vyčerpanou maminku, které se nedaří je utiшит. Jen si to představte!

Nejjednodušší způsob uklidnění dvojčat, který fungoval u mě, bylo položit je na postel a kolébat je na matraci. Tento večerní pláč totiž nemá žádný opodstatněný důvod. Říká se, že ke konci dne dochází ke změnám v atmosféře, na něž jsou novorozenci v prvních týdnech citliví.

Takový pláč odezní sám během druhého nebo třetího měsíce života, později děti vydrží po posledním denním nakrmení spát celou noc.

Těmto chvílím plným pláče lze předejít i jinak: koupat dvojčata večer, a ne ráno. Odpadnou vám tak dlouhé přípravy, kvůli nimž toho dopoledne už moc nestíháte, ale na druhou stranu vám přibude práce navečer, kdy možná koupete starší děti (pokud je máte).

Večerní koupání navíc umožní otci přiložit ruku k dílu a podílet se na této intimní činnosti, aniž by byl pro maminku jen přítěží. Ta může koupat jedno z dvojčat, zatímco tatínek si hraje s tím druhým, a potom se role vystřídají.

Nestává se příliš často, že by se jedno z dvojčat dožadovalo pláčem pozornosti kvůli tomu, že péče je věnována druhému dítěti. Zdá se, že dvojčata jsou od narození zvyklá na to, že ve stejnou chvíli je jedno v maminčině náruči a to druhé ne.

Na rozdíl od jiných dětí dvojčata obvykle považují čas, který mezi ně rodiče dělí, za rovnoměrný. Ani v předchozí fázi života jim totiž nebylo věnováno více času a péče. Výjimkou může být situace, kdy se z porodnice vrátíte s jedním dvojčetem dříve, protože druhé muselo zůstat na oddělení neonatologie.

Když jedno dvojče vidí, jak se maminka stará o to druhé, necítí se nijak frustrovaně. Opakem ale může být situace, kdy dítě vidí, jak matka chová miminko cizí.

Zuby

- Růst prvních zubů

Některé aspekty vývoje jsou podmíněny geneticky a u jednovaječných dvojčat tak mohou vyvolat dokonale synchronizovaný růst zoubků.

S přihlédnutím k jejich zdravotnímu stavu při porodu se u jednovaječných dvojčat s téměř totožnou váhou může první zoubek začít klubat v průběhu jednoho týdne nebo dokonce noci (to byl případ mých dcer).

U dvoujaječných dvojčat mohou začátek růstu prvních zoubků dělit týdny i měsíce, ale toto načasování je většinou společné pro všechny děti v rodině, ať už to jsou dvojčata, nebo ne. Prořezávání zubů je totiž dědičnou záležitostí.

Ovšem i když se jednovaječným dvojčatům první zoubky vyklubou ve stejnou dobu, jejich vypadávaní od sebe mohou dělit i měsíce; jednomu dvojčeti může první zoubek vypadnout ve čtyřech letech, druhému až o rok později. Synchronizovanost jednoho jevu není u všech vždy systematická.

- Péče o zuby

I v tomto případě platí, že zygotita bude ovlivňovat vše, co se týče zdraví zubů, ať už jde o výskyt zubních kazů, nebo křivý růst.

Zde se mohou opět zmínit o svých dcerách, jež jsou příkladnými zástupkyněmi jednovaječných dvojčat. Zubní kazy se u nich neobjevují přesně ve stejnou dobu, ale jejich počet je totožný. Při výskytu kazů musíme brát v úvahu také vliv dědičnosti, způsobu stravování a ústní hygieny. Poslední dva zmíněné faktory se i u jednovaječných dvojčat mohou velmi lišit.

Nyní přejdeme k růstu zubů. Jedna z mých dcer si může cucat palec do tří let, druhá až do sedmi. Z morfologického hlediska mají obě dvě stejné prvotní předpoklady pro růst zoubků, pozdější rozdíly úzce souvisí s délkou doby, kdy si dvojčata cucala palec.

Na ortodoncii půjdeme nejprve s Daphné, která si palec cucala déle a jež má v růstu zubů lehký náskok před svojí sestrou.

Ale s odstupem jednoho roku (způsobeným pádem Noémie přibližně v pěti letech, kvůli kterému se opozdil růst jednoho z předních zubů) jim oběma budeme muset nechat vytrhnout dva třenové zuby. Nasadí se jim stejná rovnátka na dobu, která bude přímo úměrná škodám, jež napáchalo cucání palce.

Toto všechno dobře dokazuje, že na růst zubů má vliv jak genetika, tak vnější okolnosti, a že i při identické morfologii mohou hrát rozhodující roli vnější faktory jako cucání palce nebo pád.

Vlasy

Barva, hustota a růst vlasů, obočí a řas, stejně jako obecně míra ochlupení, jsou u jednovaječných dvojčat stejné nebo u některých osově převrácené. U dvouvaječných dvojčat má vliv především rodinná dědičnost.

Zrak

Zrak jednovaječných dvojčat a jeho případné poruchy jsou podmíněny jak dědičně, tak geneticky. Proto pokud neznáme zygotitu dvojčat, příchod krátkozrakosti v době dospívání u obou dětí může potvrdit jejich monozygotitu. Stejně tak dobře se ale může jednat pouze o rodinný rys poděděný od jednoho z rodičů.

I u jednovaječných dvojčat se ale krátkozrakost může objevit s několikaměsíčním odstupem, jenž může být způsobený rozdílnou váhou nebo výškou dvojčat, které ovlivňují míru vyspělosti během dospívání.

Menší potíže se zrakem, jako na příklad problémy s adaptací na tmou, únava očí apod. však mohou potkat pouze jedno z dvojčat.

Dospívání

Pokud mluvíme o jednovaječných dvojčatech – děvčatech, nejprůkaznějším projevem jejich dospívání je první menstruace. Její načasování se v rodině dědí.

Pokud dívky váží stejně, menstruaci mohou dostat ve stejný den nebo s několikadenním odstupem, ale pokud je mezi nimi rozdíl několika kilogramů nebo centimetrů, první měsíčky od sebe mohou dělit týdny i měsíce. Co se týče dívek – dvouvaječných dvojčat, není mezi nimi větší podobnost než u jiných sester.

U jednovaječných dvojčat – chlapců se objevuje první samovolná ejakulace také přibližně ve stejnou dobu. Všechny znaky dospívání, jako je růst ochlupení nebo hlasová mutace, jsou rovněž řízeny geneticky a souvisí s mírou vyspělosti.

Méně vyvinutá dívka i méně vyvinutý chlapec z dvouvaječných dvojčat může z rozdílného vývoje trpět komplexy. Okolí si totiž často neodpustí na odlišnosti upozornit.

S růstem souvisí i stárnutí a i jeho doprovodné znaky, jako na příklad první šedé vlasy, stařecká dalekozrakost nebo příchod menopauzy. To vše můžeme u dvojčat pozorovat současně.

U jednovaječných dvojčat se tyto tři jevy objevují přibližně ve stejnou dobu. Výskyt prvních šedých vlasů je stejně synchronizovaný jako růst prvních zubů a kostí.

Při šedivění vlasů u dvouvaječných dvojčat může být jistá shoda, ale při objevení dalekozrakosti nebo při začátku menopauzy žádný vztah neexistuje.

2. ZDRAVÍ DVOJČAT

Jak dvojčata prospívají? Jsou křehčí než jiné děti?

Zdravotní stav při porodu

Jak jsme si již vysvětlili, zdravotní stav dvojčat při porodu závisí na prostředí v placentě během těhotenství, obecně pak na třech faktorech:

- schopnost jejich kardiovaskulárních systémů fungovat samostatně, ať už dvojčata sdílela jednu placentu, nebo mělo každé vlastní
- schopnost přizpůsobit se stravě, jež se může lišit i v případě, že dvojčata pocházejí z jednoho vajíčka
- pokročilost těhotenství a případně stupeň nedonošenosti.

Jednovaječná i dvouvaječná dvojčata bývají obvykle nedonošená a týkají se jich tak všechny potenciální potíže s nedonošeností související.

Některé tělesné funkce jako dýchání, trávení nebo regulace teploty ještě nepracují tak, jak by měly, jelikož plíce, žaludek a jejich celkový stav ještě nejsou dostatečně vyzrálé. Obranný systém dvojčat ještě nefunguje na 100 %, proto je nutné, aby pobývala ve sterilním pokoji.

- Dvojčata mají stejný nedostatek některých látek, především železa, z čehož plyne riziko rachitidy a anémie. Dětem se proto podávají léky bohaté na železo a vitamíny, hlavně vitamín D, díky němuž se předchází právě rachitidě.

- Novorozená dvojčata jsou slabá a nemají dost síly sát, což jim brání přijímat dostatečné množství mléka. Je proto třeba je krmit velmi často a po malých dávkách. Nejpřirozenější a nejvhodnější potravou je mateřské mléko.
- Nedonošené děti, které mají nedovyvinutý zažívací systém, musí přijímat potravu chudou na tuky, aby se jim trávení usnadnilo. Během prvního roku se zdraví dětí bedlivě pozoruje. Kontroluje se jejich růst, především přibývání na váze, obvod hlavy, také psychomotorický vývoj (to znamená psychické i fyzické zvládnutí vývojových etap, takže děti by se měly umět otočit, posadit, samy sedět, postavit na všechny čtyři, postavit se vzpřímeně, stát zpříma a nakonec chodit). Kontroluje se také vývoj smyslů (zraku, sluchu, hmatu, čichu a chuti).

Růst dvojčat v závislosti na jejich zygozitě

Růst jednovaječných a dvouvaječných dvojčat probíhá rozdílně. V případě dizygotních navíc záleží, zda jsou dvojčata stejného nebo opačného pohlaví. Přibývání na váze a růst jsou u jednovaječných dvojčat obdobné (ovšem pokud mezi dvojčaty existuje rozdíl již při porodu, může přetrvat celý život). Růst dvouvaječných dvojčat může být zcela rozdílný, nebo naopak velice podobný. Výzkum dokazuje, že zde neexistuje žádný vzájemný vztah, respektive ne větší než u jiných sourozenců.

Aspekty, které jsme již zmiňovali výše, jako chuť k jídlu nebo spánek, úzce souvisí s povahou a zdravím dvojčat a ovlivňují také jejich fyzický vývoj.

Obecně lze říci, že u jednovaječných dvojčat je fyziologický vývoj v podstatě synchronní, jak jsme se již mohli přesvědčit dříve.

Růstová křivka je u dvojčat velice podobná, a pokud při narození existoval rozdíl ve váze a výšce, zůstane zachovaný po celý život – za předpokladu, že rozdíl není patologický jako např. je-li způsobený transfúzním syndromem u dvojčat. Pokud se jedná o odlišnost v přizpůsobování či chuti k jídlu, můžeme říci, že přetrvá rozdílnost povah a její dopad na hmotnost. Moje dcery, dvojčata, se narodily tři týdny před termínem a vážily 2,2 kg a 2,6 kg, ve dvou letech je dělil jeden celý kilogram, v pěti letech dva a ve dvanácti letech 4 kg. Rozdíl ve váze u nich pravděpodobně přetrvá po celý život, jelikož je způsobený jejich odlišným přístupem ke stravování, chuti k jídlu, mlsání atd. Naopak pokud je značný váhový rozdíl způsobený růstovým problémem v děloze jednoho

z dvojčat, drobnější dítě v průběhu let dožene náskok svého sourozence. Co se týče výšky, menší rozdíly při porodu dále přetrvávají, ale patologické odlišnosti se časem vyrovnávají.

Růst dvouvaječných dvojčat si není podobnější než růst jiných sourozenců, jediným společným faktorem je rodinná dědičnost společná pro všechny sourozence.

Dětské nemoci

Dvojčata se mezi sebou nakazí všemi dětskými nemocemi.

Existuje jistě větší pravděpodobnost, že dvojčata se nemocemi nakazí ve stejnou dobu, protože je komplikované je od sebe izolovat během inkubační doby (ta často předchází symptomům nemoci). Navíc čím jsou děti menší, tím je průběh nemoci mírnější a trvá kratší dobu.

Dvojčetem, které se nemocí nakazí, je zpravidla vždy to samé – náchylnější k virovým nákazám a infekčním onemocněním.

Ovšem boj s nemocí může probíhat úplně jinak i u dvojčat jednovaječných. Řekněme ku příkladu, že jedno dvojče se nakazí spálou, zbělá mu jazyk, začervená krk, rychle mu naskáče vyrážka a má vysokou horečku. U druhého dvojčete ale může být průběh nemoci o poznání poklidnější. Avšak když se oběma dvojčatům odebere krev, může se zjistit, že dítě s mírnějším projevem nemoci bylo ve skutečnosti spálou zasažené více. U všech nemocí, které nejsou u dětí příliš časté, jako např. křeče, je velmi důležité brát v potaz obě dvojčata. Pokud mělo jedno dvojče křeče z přehřátí, druhému se pravděpodobně také nevyhne. Pokud teplota dítěte vystoupá nad 38, 5 °C, případným křečím z přehřátí se předchází podáváním valia po kapkách. Dávkování předepisuje lékař v závislosti na věku a hmotnosti dítěte a na tom, zda jedno z dvojčat již křeče mělo nebo ne.

Nemoci, k nimž jsou dvojčata, jedno- i dvouvaječných, náchylná, se často liší jako u jiných sourozenců. Jedno trápí záněty ucha, zatímco druhé má náchylné průdušky.

Tato rozdílnost ale bohužel nezabrání tomu, aby první dvojče, jež dostane rýmu, nepřeneslo mikroby na svého sourozence, v jehož organismu se následně rozmnoží.

Během prvních tří nebo čtyř let tedy rodiče často sledují, jak jedna rýma střídá druhou, angína zánět nosohltanu, zánět ucha..., a to především ve městech, kde znečištění ovzduší rozhodně věci nepomáhá.

Vliv nemocí na chování dvojčat a jejich psychiku

Když jsou děti nemocné a musí např. držet přísnou dietu, mohou se mezi nimi objevit nové rozdíly. Větší z dvojčat hubne a to druhé naopak prospívá moc dobře, jako by jedlo za obě dvě.

I jejich chování se může vyvíjet překvapivě. Pokud je „vůdce“ oslabený horečkou, druhé dvojče, obvykle tiché, převezme velení a začne se vyjadřovat samo, jelikož jeho sourozenec to není schopný dělat za něj, jak je jinak běžné. Více komunikuje, ve své roli se utvrzuje, je veselejší. První dvojče již nevede všechnu komunikaci. Když se „vůdce“ uzdraví, zjistí, že jeho sourozenec si vydobyl jisté postavení, jež si bude chtít uchovat. Obvykle se novým pravidlům hry přizpůsobí, protože nemoc ho oslabila natolik, že velení nemůže převzít okamžitě.

Původní vztah mezi dvojčaty se tedy bude měnit a vyvíjet do té doby, než „velitel“ dožene ztráty způsobené nemocí.

Jestli následně onemocní méně průbojně dvojče, dominantní roli okamžitě převezme dvojče-velitel.

Vztah mezi dvojčaty se v prvních měsících a letech vyvíjí na základě jejich zdravotního stavu a případných onemocnění. Můžeme se dohadovat, zda bude zdravotní stav ovlivňovat jejich budoucí vztah. V něm se budou střídat právě období zdraví a nemoci. Pokud je jedno z dvojčat křehčí a náchylnější k nemocem, bude se celý život podřizovat svému sourozenci, nebo se proti rozdělení rolí vzbouří?

3. PODOBA DVOJČAT

Vše, co se týká fyzického vývoje dvouvaječných dvojčat, lze stejně uplatnit na jakémkoliv vlastní sourozence. Děti si díky dědičnosti mohou být podobné, ale jejich fyzická konstituce může být také úplně odlišná. Setkáváme se i s dvojčaty opačného pohlaví, která si jsou podobná opravdu neuvěřitelně. Tato podoba nesouvisí s tím, že jde o dvojčata, ale s tím, do jaké míry si mohou být podobní všichni sourozenci v jedné rodině. Často se stává, že matka není schopná určit, které z jejích dětí je na fotografii, protože ve stejném věku všechny vypadaly téměř totožně. I kdyby je matka nějakým kouzlem mohla mít před sebou z masa a kostí, uměla by je od sebe hůře rozlišit než matka dvojčat. A to i v případě, že od sebe jednotlivá těhotenství dělí i několik let.

Dvouhvaječná dvojčata si tedy nejsou ani více, ani méně podobná než jakýkoliv jiní sourozenci.

Ovšem v potaz se vždy musí brát i psychologické hledisko vztahu mezi dvouhvaječnými dvojčaty, jelikož jejich pouto je trvalé a podmiňuje synchronizovanost a podobnost jejich vývoje.

Vliv podoby dvojčat

Míra podoby, ať už je, nebo není způsobená skutečností, že se jedná právě o dvojčata, má vliv na chování okolí. K dvouhvaječným dvojčatům, která jsou si nápadně podobná, i ke dvojčatům jednovaječným budou rodiče přistupovat stejně, jelikož na začátku nevědí, čím je podoba způsobená. Často také neznají pravý typ zygozity.

Pokud genetický vztah dvojčat nemají podložený vědecky, zjistí ho rodiče pozorováním jednotlivých vývojových etap.

Uvidí, jak moc se budou dvojčata vzájemně podobat, jestli budou růst stejně a jestli budou mít podobně nastavené vnitřní hodiny.

Ovšem samotná synchronizovanost některých vývojových etap ještě není důkazem monozygozity. Osobně jsem se setkala s dvouhvaječnými dvojčaty opačného pohlaví, jež začala chodit během jednoho týdne.

Nyní přistoupíme k potížím s růstem zubů a se zrakem. Pokud se objeví příznaky u obou dvojčat, i kdyby mezi nimi byl odstup několika týdnů či měsíců často způsobený rozdílnou hmotností nebo výškou, jak si můžeme být jisti, že se nejedná pouze o rodinný rys?

Tato nejistota ohledně typu zygozity může být velmi nepříjemná jak pro rodiče, tak pro děti. I ony mají potřebu znát svůj původ, je pro ně důležité vědět, jestli byl jejich sourozenec počatý ze stejného vajíčka. Toto téma je opravdu všudypřítomné, jelikož také okolí ho stále přizívuje. Jsem přesvědčená, že rodiče nejčastěji slýchají právě otázku: A jsou vaše dvojčátka jedno- nebo dvouhvaječná?

Typem zygozity si můžeme být jisti jen u dvouhvaječných dvojčat opačného pohlaví.

Ovšem jakousi definici pojmu „dvojčata“ často nejlépe stanovuje vztah právě mezi dvouhvaječnými dvojčaty nestejného pohlaví, i když ta sama si nemusí uvědomovat výstřednost páru jednovaječných nebo velice si podobných dvojčat dvouhvaječných. Dizygotní dvojčata opačného pohlaví totiž nikdy nezažila, jaké to je vypadat identicky nebo přesně osově převráceně jako někdo jiný.

Je zvláštní, jak se míra podoby mezi dětmi v průběhu let může měnit. Novorozenci mohou vypadat téměř totožně, starší děti se mohou svým vzezřením lišit, následně během dospívání si mohou být dvojčata zase velmi podobná a nakonec v dospělosti opět vypadat jinak. Tento vývoj je závislý také na míře, do jaké si sama dvojčata nebo jejich rodiče přejí, aby se vzájemně podobala. V případech, kdy od sebe byla dvojčata v nízkém věku oddělena, nevyrostala společně a nevidala jedno druhé, se během let mohla vyvinout fyzická rozličnost (kterou ovlivňuje také různý vývoj duševní).

Jedno- nebo dvouvaječná dvojčata?

V závislosti na geografickém původu jsou v rámci jedné populace přítomné společné rysy jako např. barva očí, vlasů nebo kůže. Při určování, zda se jedná o dvojčata jednovaječná nebo dvouvaječná, musíme brát v potaz současnou přítomnost mnoha faktorů. Ráda bych poznamenala, že v dnešní době lze typ zygozity určit z krevních testů. Analýza deseti složek krve jedné krevní skupiny dokáže s více jak 90% jistotou určit, o jaký typ dvojčat se jedná.

Na druhou stranu se až postupem času dá posoudit, jestli vývoj dvojčat probíhá systematicky synchronně.

Podle výzkumu zaměřeného na několik faktorů, jakými jsou např. barva očí, konkrétně odstín a kresba duhovky, typ vlasů, jejich barva, hustota a způsob růstu, růst obočí, řas, rýhování ušních boltců, velikost některých kostí (končetiny, lebka, hrudník, pas, boky), byla u jednovaječných dvojčat zjištěna větší podobnost než u dvouvaječných. Některé aspekty vývoje, především růstu, jsou ale ovlivněny již vývojem v děloze. Později lze porovnávat růst zubů a jejich pozici v ústní dutině, s přihlédnutím k případnému cucání palce nebo dudlíku, jež se u dvojčat může lišit.

Otisky prstů nemají stejné ani dvojčata jednovaječná, ani dvouvaječná.

4. LATERALITA

Má typ zygozity vliv na to, jestli budou obě dvojčata leváci nebo praváci, či jedno levák a druhé pravák?

To je jedna z mnoha otázek, kterou si budoucí rodiče dvojčat pokládají.

Dříve než se tomuto tématu budeme věnovat z hlediska dvojčat, musíme si ho přiblížit obecně. V současné době ovšem ještě nemáme o této problematice komplexní znalosti.

Zřejmě převládá názor, že lateralita je vlastnost dědičná, ovlivněná genetikou. Pokud by tedy genetika hrála hlavní a jedinou roli, dvojčata vyvinutá z jednoho vajíčka by nutně musela být obě leváci nebo obě praváci. Ovšem výzkum vedený uznávaným francouzským psychologem Reném Zazzem, jehož se účastnilo více než 1400 dvojčat, prokázal, že mezi jednovaječnými dvojčaty je stejné množství párů levák-pravák jako mezi dvojčaty dvouvaječnými. Takových dvojic bylo konkrétně 18,5 % mezi jednovaječnými dvojčaty a 20,3 % mezi dvouvaječnými. Někteří vědci předpokládají, že před dělením vajíčka, díky kterému vzniknou dvě embrya, se vytvoří dva různé „kódy“ pro lateralitu. Jedno dvojče se tedy nachází v levé části původního celku a druhé dvojče v části pravé. Tento jev by také mohl vysvětlit osovou souměrnost některých dvojčat, kdy mají osově převrácený růst vlasů, rysy v obličeji a jedno dvojče může být lehce asymetrické „doleva“ a druhé „doprava“. Lze tedy konstatovat, že lateralita u dvojčat není podmíněna jen a pouze geneticky, ale závisí na jednom nebo vícero faktorech souvisejících s embryonálním vývojem, jenž sám ovlivňuje rozložení genetické informace.

Co ovlivňuje lateralitu?

To, že je někdo levák nebo pravák, znamená, že některé funkce ovládá pravá a jiné levá mozková hemisféra.

Praváci mají jazykové schopnosti, uvažování, abstraktní, analytické a logické myšlení uložené v levé hemisféře, zatímco pravá hemisféra ovládá smyslové vjemy a vnímání prostoru, udržování rovnováhy, orientační smysl, tvořivost, rozpoznávání předmětů apod.

Leváci mají tyto schopnosti rozloženy opačně. Přenos genů leváctví je různý. Pokud je levákem jeden rodič, je 17,3% pravděpodobnost, že tuto vlastnost budou mít i jeho děti, pokud jsou leváci oba rodiče, šance se zvýší na 46 %.

V současné době není způsob přenosu této genetické informace známý. Ví se pouze, že prostředí v některých rodinách, kde je mnoho leváků, přispívá k vyvinutí leváctví u dětí, u nichž lateralita nebyla plně vyvinuta od začátku. Stejně dítě by svůj předpoklad k leváctví plně nerozvinulo, pokud by se narodilo do rodiny plně praváků.

Lateralita se zjevně projevuje až při psaní, ale už dříve může napovědět chování v některých situacích.

Při každodenních činnostech malých dětí můžeme pozorovat určité tendence, jež poukazují na jejich lateralitu. Již v prvních týdnech při pohybech naznačujících chůzi praváci předkládají pravou nohu před levou, a leváci naopak. Je ale ještě moc brzy na to spolehlivě jejich lateralitu určit, jelikož není plně rozvinutá. Novorozenci používají jen jednu ruku, od 4. měsíce věku začnou předměty uchopovat oběma rukama zároveň, okolo 6. měsíce děti začnou upřednostňovat jednu ruku, zatímco druhá zůstává laxní. Je ovšem třeba počkat až do 9. měsíce, kdy se objeví skutečné preference v používání jedné ruky.

V jednom roce lateralita odhalí přibližně 16 % leváků, což je stejné množství jako u dospělých osob. To znamená, že právě zhruba od tohoto věku je lateralita skutečně plně vyvinuta.

Testy prováděné ve čtyřech letech dítěte lateralitu potvrzují. Dítěti se podá list papíru, na němž je díra, a je požádáno, ať se otvorem podívá. Dítě si papír vezme a díru si instinktivně přiloží k preferovanému oku. Potom má dítě kopnout do míče. Zvolená noha bude na stejné straně jako oko, které si předtím vybralo.

Rodiče postupně přijdou na to, že jejich dvojčata jsou dvě rozdílné osobnosti, což jim již v prvních týdnech umožní mít s každým z nich individuální vztah.

Tyto odlišnosti mezi dvojčaty vynahradí všechny společné starosti, mezi které spadají i dvojnásobné výdaje (např. na jesle), které plynou ze synchronního vývoje dvojčat.

Rodinná pouta se tvoří především vztahem mezi dvojčaty samotnými a jejich společným vztahem s matkou na jedné straně a vztahem k otci na straně druhé.

3 KOMENTÁŘ

Analýza výchozího textu bude provedena na základě modelu německé translatožky Christiane Nordové, jak ho popsala ve své knize *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis* (Nord: 1991). Model rozlišuje vnětextové a vnitrotextové faktory, které ovlivňují vznik textu. Jednotlivé faktory spolu úzce souvisejí a jsou vzájemně provázány, proto je analýza komplexní.

Za základ textovosti Nordová považuje komunikační funkci, již vybraný výchozí text nepochybně disponuje, proto je možné přistoupit k samotné analýze.

3.1 Vnětextové faktory

3.1.1 Autor

Autorkou knihy *Le Guide des Jumeaux: de la conception à l'adolescence (un guide pour les parents)* je francouzská socioložka *Régine Billotová*, narozená ve Francii roku 1958. V Paříži vystudovala sociologii, které se také celý život věnuje. Její spisovatelská kariéra není nijak pestrá, Billotová vydala pouze tři knihy a všechny se týkají právě dvojčat a jejich výchovy. Sama autorka je totiž matkou dnes již dospělých dcer – jednovaječných dvojčat, a jejich narození ji inspirovalo k napsání jakési příručky pro rodiče. Již v průběhu těhotenství a posléze i během výchovy se Billotová potýkala s nedostatkem dostupných informací a rozhodla se přispět vlastními zkušenostmi.

Jak již bylo řečeno, Billotová není zkušenou spisovatelkou, což se odráží především na stylistické rovině knihy. Je znát, že disponuje velkým množstvím znalostí, které chce předat dalším nastávajícím rodičům dvojčat, ovšem mnohdy si neví rady s tím, jak to udělat. V textu se tak nezřídka nacházejí neobratné formulace a velmi častým je také přílišné opakování slov i celých frází (např. na straně 137 originálu se na deseti řádcích textu vyskytuje šestkrát slovo *différence* nebo jeho tvary). To sice francouzština snáší lépe než čeština, ale v tomto případě je tím trochu narušen dojem z četby. Autorka si v průběhu let sama dohledala spoustu informací a navíc vše konzultovala s odborníky z oblasti

gynekologie, porodnictví, psychologie, genetiky atd., proto je text místy doslova nasycený termíny.

Toto 2. vydání knihy bylo publikováno v roce 2000 v pařížském nakladatelství *Balland*. Jde o text současný, faktor času tedy při překladu nehrál nijak důležitou roli.

3.1.2 Adresát

Jak již samotný název knihy napovídá, text je primárně určen pro budoucí nebo již stávající rodiče dvojčat. Zamýšlenými adresáty jsou frankofonní čtenáři, ale vzhledem k tomu, že publikace se zabývá „všeobecným“ a „univerzálně platným“ tématem, jež téměř není zatíženo specifickými reáliemi, je dost dobře možné, aby si knihu přečetl kdokoli, kdo francouzsky rozumí.

Tímto se ovšem dostáváme k očekávaným presupozicím adresátů. Jak bylo řečeno, očekávanými čtenáři jsou v první řadě rodiče dvojčat. Dá se tedy předpokládat, že takoví lidé vědí, jak dochází k oplodnění, jak (alespoň přibližně) probíhá těhotenství a co očekávat a na co se připravit po narození dětí. Jedná se o text populárně-naučný, takže čtenáři většinou očekávají, že se seznámí s odbornými informacemi stravitelnou a srozumitelnou formou. V tomto případě se ale v textu střídají nenáročnější výkladové a popisné části s místy s opravdu velkým množstvím termínů, jimiž je text nasycen. Ani v takových pasážích se ale čtenář nedočká vysvětlivek a očekává se od něj, že již specifické znalosti má, nebo že si chybějící informace sám dohledá. I v tomto aspektu se pravděpodobně odráží autorčina publikační nezkušenost. Sama vše konzultovala s odborníky a není zřejmě schopná ohodnotit, které informace jsou pro čtenáře srozumitelné a které již příliš odborné. Nárok na adresátovy presupozice je tedy poměrně vysoký.

Adresát je v textu přímo i nepřímo osloven, čímž autorka navozuje kontakt, upoutává čtenářovu pozornost a dává najevo zájem o to, aby adresát text pozorně sledoval a rozuměl mu (*Imaginez l'impact d'un tel mot sur des enfants qui entendent « vrai » ou « faux » pendant toute leur enfance ! s. 17*).

Text považuji za vhodný pro překlad do češtiny. V našem prostředí bylo vydáno již několik podobných příruček, jako typické zástupce může uvést např. dvě knihy od autorky Kláry Rulíkové *Co nevíte o dvojčatech* (Rulíková: 2009) a *Dvojčata: jejich vývoj a výchova* (Rulíková: 2002). Obě vyšly v nakladatelství Portál. Všechny podobné publikace, se kterými jsem se setkala (včetně té francouzské) mají společné to, že je psaly ženy –

matky dvojčat. České texty byly obecně méně vědecké a odborné, věnovaly se spíše praktickým aspektům výchovy apod. Proto snad můžeme tvrdit, že podobná kniha by se na českém trhu neztratila – i když samozřejmě předpokládáme, že okruh primárních adresátů je značně omezený.

3.1.3 Místo, čas, médium

Kniha vyšla jako druhé vydání roku 2000 v pařížském nakladatelství *Balland*. Jedná se tedy o publikaci současnou, jež je zájemcům běžně dostupná. Podobné příručky vycházejí i v České republice, jako příklad jsme již zmiňovali dvě knihy autorky *Kláry Rulíkové*.

Překlad knihy by mohl být vydaný jako celek, nebo by bylo možné publikovat překlad jednotlivých kapitol, např. na stránkách *Českomoravské asociace Klubu dvojčat a vícerčat*¹ či v nějakém vhodně zaměřeném periodiku (např. časopis *Miminko*², *Maminka*³ nebo *Betyнка*⁴).

3.1.4 Funkce textu

Nordová za nejdůležitější funkci textu považuje funkci komunikační. Pokud není splněna, nejedná se o text, v tomto případě ale samozřejmě splněna je. Autorka prezentuje určité informace, které se úspěšně dostaly k adresátovi a ten je (úplně nebo částečně) pochopil.

Pokud bychom se na text podívali z hlediska funkcí *Romana Jakobsona*, zjistíme, že nejdominantnější je funkce referenční, jak je tomu obecně v populárně-naučných textech. Občas se zde vyskytuje i funkce expresivní a emotivní, což vzhledem k tomu, že se jedná o „emotivní“ téma, není překvapující, ale je to lehce v rozporu s jinak odosobněným přístupem autorky. Nalezneme zde i funkci konativní, na příklad v rétorických otázkách nebo v otázkách směřovaných přímo na čtenáře. Zřídka, ale přesto, se v textu objevuje i funkce metajazyková, a to v případě vysvětlování termínů nebo výrazů v jiném jazyce, např. v angličtině.

---

¹ *Českomoravská asociace Klubů dvojčat a vícerčat*. [online]. Dostupné z: <http://www.dvojcata-asociace.cz/>

² *Miminko – časopis pro maminky s miminky*. [online časopis]. Dostupné z: <http://www.casopis-miminko.cz/>

³ *Maminka.cz – web pro těhotné i maminky*. [online časopis]. Dostupné z: <http://www.maminka.cz/>

⁴ *Časopis pro ženy (maminky) Betyнка*. [online časopis]. Dostupné z: <http://www.mojebetyнка.cz/>

3.2 Vnitrotextové faktory

3.2.1 Téma

Jak název knihy napovídá, tématem textu jsou dvojčata, vícečetné těhotenství a výchova dvojčat. Odborné informace se střídají s praktickými radami, postřehy a nápady autorky, jelikož ona sama úspěšně vychovala dcery – dvojčata.

Knihy je rozdělena do několika kapitol, z důvodu limitace rozsahu jsem přeložila dvě z nich. První se zabývá rozdělením dvojčat na jednovaječná a dvouvaječná, dále faktory ovlivňujícími vznik vícečetného těhotenství a samotným počtem dvojčat. Druhá vybraná kapitola pojednává o výchově dvojčat a jejich vývoji, specifikách vývoje a podobnostech u jednovaječných a dvouvaječných dvojčat, o zdraví dětí a lateralitě. Velká část knihy je také věnována psychologii dvojčat, jejich vzájemnému vztahu, vztahu k rodině a jejich začlenění do kolektivu. Jsou zde i praktické kapitoly radící rodičům, jak se vypořádat s nástupem do školky a školy a s dospíváním dvojčat. Autorka knihu prokládá i vlastními zkušenostmi, čtenářům se tak přibližuje a text tím ožívuje.

3.2.2 Výstavba textu a grafické členění

Celý text je členěn do kapitol. Ty obsahují menší podkapitoly dělené do odstavců. Pro přehlednost a srozumitelnost je vždy nová kapitola nebo podkapitola opatřena titulkem, většinou heslovitým, jindy složeným z celé věty nebo otázky. Titulky jsou odlišeny i graficky, jsou psány větším a tučným písmem. Odstavce jsou různě dlouhé podle množství informací, které spolu logicky souvisejí; někdy byla odstavcem jediná věta, jindy odstavec přesahoval přes polovinu strany.

V samotném textu autorka příliš nepracuje s různými druhy písma, často se vyskytující termíny graficky znázorněny nejsou. Kurzíva je použita výjimečně, a to v případě cizích slov (En anglais on distingue les *identical twins* des *fraternal twins* ce qui est assez évocateur de la réalité génétique, mais en revanche le terme *identical* n'est pas propice à favoriser l'identité de chacun en rappelant sans cesse leur patrimoine génétique identique. s. 17).

V překládané části se objevuje jediný obrázek, kterým je schéma dělení vajíčka a následný vznik zárodků jednovaječných nebo dvouvaječných dvojčat. Tento obrázek je opatřen heslovitým popiskem a usnadňuje čtenářům snazší pochopení poněkud náročného

teoretického výkladu. Dále se v příslušné části objevily dva seznamy označené odrážkami, tato strategie ale nebyla konzistentní.

V textu nejsou přítomny citace literatury ani odkazy na jiné použité prameny. Autorka ovšem průběžně odkazuje na jiné části knihy, kde je daná problematika dále rozvíjena. Tyto odkazy ale bylo vhodnější vypustit z toho důvodu, že sahaly do částí publikace, jež jsem nepřekládala, a ztrácely tak pro čtenáře význam. Celkově je text řazen logicky, jednotlivé pasáže na sebe navazují a orientace je snadná.

3.2.3 Žánrově stylistické zařazení

Jedná se o populárně-naučný text. Splňuje charakter, jenž popisuje Houžvičková a Hoffmannová (2012: 151-153) nebo Brunel a Šotolová (2012: 9-13). Text je předem dobře promyšlený a řazený do menších částí, které na sebe navazují. Objevují se zde i prostředky usnadňující čtenáři orientaci v textu, jako např. titulky a podtitulky nebo konektory či větné orientátory. Sloh je rozvolněnější než u textu striktně odborného, složité myšlenky bývají vysvětleny.

Ze slohových postupů se nejčastěji setkáme s výkladovým a popisným. Text je často poměrně kondenzovaný, větná stavba bývá složitější, i když to není pravidlem. Komplexní věty se střídají s větami krátkými a jednoduchými. Je přítomné i lexikum odborné, vyskytují se zde termíny, jež jsou ze své podstaty neexpresivní a neemotivní. Dochází také k poměrně častému opakování způsobenému tím, že termíny nemají kontextová synonyma. Převládá neosobní vyjádření za pomoci pasiva a neosobních zájmen (nejčastěji formulace *on constate* vyskytující se napříč textem), obecně by se dal autorčin přístup označit jako odosobněný.

3.2.4 Lexikum

Jak již bylo několikrát zmíněno, v textu se nachází velké množství termínů, a to především z oblasti medicíny: psychologie, gynekologie, neonatologie, pediatrie, ale např. také hudby či okultismu. Jedná se o termíny i ustálená spojení. Specifické lexikum se týká dílčích témat, jakými jsou:

- dvojčata, jejich vztah a označení (např. *les vrais / faux jumeaux, les jumeaux monozygotes / dizygotes, la zygote, la gémellité*);
- početí a těhotenství (např. *l'accouchement, la fécondation, l'œuf, le placenta, la scission de l'œuf, la primipare*);

- menstruační cyklus (např. *l'ovulation, la polyovulation, la ménopause, la phase folliculaire*);
- názvy zdravotních vyšetření a léčebných metod (např. *l'échographie, la fécondation in vitro, la stimulation ovarienne*);
- fyziologie – části těla, orgány a tělesné funkce (např. *les poumons, l'estomac, les hémisphères du cerveau, la crâne, la respiration, la digestion*);
- psychologie a vývoj dětí (např. *la latéralité, le raisonnement, l'abstraction, l'analyse, l'équilibre*);
- nemoci (např. *le rachitisme, l'anémie, l'incubation, les otites, la myopisie*);
- hudba (např. *le concert, la tonalité, le timbre, unisono*);
- okultismus (např. *le don du ciel, le fruit d'infidélité*).

Kromě termínů zde nalezneme málo slov cizího původu, výjimkou je několik anglicismů (*Le leader quérít et retrouve son jumeau qui exprime à present ses prérogatives et qui tient à les conserver. [...] il n'a souvent pas la force [...] de reprendre le leadership immédiatement. s. 147; Puis on lui demande de shooter dans un ballon. s. 153*)

Lexikum je tedy ve velké většině neexpresivní, ale v textu nalezneme i slova příznaková, expresivní, např. zdobněliny (*La maman peut baigner l'un des jumeaux pendant que l'autre joue avec le papa en attendant son tour et réciproquement. s. 139*). Zřídka můžeme nalézt i obrazná pojmenování ozvláštňující text, jedná se ovšem o zaužívané metafory (*Dans certaines tribus africaines, les jumeaux sont considérés comme un don du ciel, et la mère est vénérée, dans d'autres, ils symbolisent le fruit de l'infidélité de la mère et sont bannis de leur communauté. s. 22; Pourtant, donner le bain le soir permet au père de prendre le relais et de participer à ce moment [...]. s. 139*). Podobná pojmenování jsou v textu ale spíše výjimkou, obecně je autorčin přístup poněkud odosobněný.

3.2.5 Syntax

V souladu se stylem textu (nejčastěji se jedná o výklad nebo popis) je naprostá většina vět oznamovacích. Složitější souvětí střídají ta jednodušší, jež jsou často informačně nahuštěná. V komplexních větách je použita širší škála interpunkčních znamének, např. pro francouzštinu celkem běžné dvojtečky, jež člení text a usnadňují porozumění a orientaci (někdy je jejich použití ovšem neuvážené, např. *En revanche, leur assimilation à la maladie peut être très différente même chez les monozygotes : par*

exemple, l'un contracte la scarlatine : langue blanche et gorge rouge, irruption très forte de boutons et fièvre intense, l'autre a des symptômes beaucoup moins évidents. s. 146). Autorka se nevyhýbá ani otázkám či exklamacím, ovšem jedná se o poměrně výjimečný jev, jenž slouží k odlehčení a upoutání čtenářovy pozornosti (*Quel tableau!* s. 139; *Les jumeaux seront-ils les deux gauchers ou tous les deux droitiers, ou l'un sera-t-il gaucher et l'autre droitier, selon qu'ils sont mono ou dizygotes?* s. 151).

Ve většině případů volí autorka formu neosobního vyjádření, převládá použití neosobního zájmena *on* či pasivních tvarů (*On sait aujourd'hui que dans certains pays les femmes ont un taux hormonal hypophysaire plus élevé qu'ailleurs et sa sécrétion au début de la phase folliculaire favorise les polyovulations.; Le climat et les saisons influent également sur la gémellité, car on constate des pics dans la fréquence gémellaire au moment de la fécondation sur certaines périodes de l'année.; Il est d'ailleurs intéressant de constater combien l'arrivée de jumeaux peut être accueillie de manière différente selon les coutumes et les traditions.* s. 22). V momentě, kdy autorka uvádí vlastní zkušenost, do textu vstupuje (*J'ai vu des jumeaux garçon-fille se mettre à marcher au cours de la même semaine.* s. 149). Její eventuální přítomnost, případně naznačení názoru či postoje, je v textu jasně čitelná, kromě těchto explicitních vyjádření uvedených v první osobě většinou i za pomoci expresivních nebo hodnotících slov.

V textu nalezneme větší množství substantivních konstrukcí, jejichž hojný výskyt souvisí jednak s typem textu a také se samotnou povahou francouzštiny, která je oproti slovesnější češtině nominálnější. Právě tato nominálnost působila při překladu problému, i když je místy vidět autorčina snaha text rozvolnit (*Le degré de ressemblance physique des jumeaux monozygotes dépend du stade au cours duquel la division de l'œuf s'est effectué.* s. 21). V textu se často vyskytují (logicky vzhledem k tématu) paralelní vazby a kontrasty ([...] *l'un sera très expansif et rebelle, et l'autre plus renfermé et soumis,* [...] s. 135), méně frekventované jsou potom apozice a přirovnání (*Le placenta, ce grand magasin de réserves dans lequel vont puiser les deux fœtus, peut leur être commun ou se diviser en deux masses, distinctes ou non, à la naissance.* s. 18). Výjimkou nejsou ani výčty ([...] *il semble bien difficile d'imaginer pouvoir faire la part des choses entre inné, acquis, habitudes familiales, tempérement familial, contexte psychologique, etc.* s. 135).

Text je řazen logicky a ke snadné orientaci a kohezi přispívá množství větných konektorů a orientátorů (*pourtant, en revanche, car, or, c'est pourquoi, ainsi, en amont*). Vztah mezi jednotlivými informacemi a jejich návaznost jsou pro čtenáře snadno srozumitelné. Spíše zřídka se stalo, že autorka v textu zvolila heslovité vyjádření bez

logické návaznosti. Pochopení to nijak nebránilo, ale vhodnějším řešením se zdálo skladbu rozvolnit. (*Problèmes d'orthondie, de vue.* s. 149; zde se navíc objevil překlep, pravděpodobně se mělo jednat o slovo *orthodontie*).

Velké množství větných konektorů a orientátorů slouží k zajištění koheze a napomáhá orientaci v textu. Dalším prostředkem pro udržení koheze je anaforické (a výjimečně také kataforické) odkazování, tzn. odkazování zpět (nebo dopředu) do textu. Nejčastěji se vyskytovala reiterace neboli opakování, již jsme zmiňovali, tedy všudypřítomné termíny, které většinou nemají kontextová synonyma a text je jimi doslova nahuštěn. Dalším hojným jevem je samozřejmě užití pronomín, ať už osobních, přivlastňovacích, nebo demonstrativ. (*Les jumeaux dizygotes sont issus d'une double fécondation. Ils se développent nécessairement dans deux poches séparées. Ils ont chacun leur placenta mais ceux-ci peuvent être collés l'un à l'autre de telle sorte qu'à la naissance il sera extrêmement difficile de distinguer [...].* s. 20–21)

3.2.6 Nonverbální prvky

Posledním vnitrotextovým faktorem jsou podle Nordové nonverbální prvky, jimž jsme se okrajově věnovali již v části pojednávající o grafickém členění textu. Odlišeny jsou názvy kapitol a podkapitol, čímž je usnadněna orientace v textu, tento prvek napomáhá utvářet i textovou koherenci. Autorka používá i kurzívu, ale spíše výjimečně, nejčastěji při vyznačení cizích slov v textu, jak je podle francouzské typografické normy povinné. V překládané části je i přítomný jeden obrázek znázorňující dělení vajíčka a následný vývoj mono- nebo dizygotních dvojčat, který text oživuje a pomáhá čtenáři v pochopení vykládané teorie.

4 PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY A JEJICH ŘEŠENÍ

4.1 Problémy na rovině lexika

Vzhledem k tomu, že se jedná o text populárně-naučný, najdeme v něm značné množství termínů. Jedná se o pojmy jednoslovné i víceslovné. Jejich bližšímu rozdělení jsme se věnovali v analýze výchozího textu. Termíny se často opakují, většinou totiž nemají kontextová synonyma. To je ovšem jednou z charakteristik odborného, respektive populárně-naučného textu.

Obecně se dá říci, že u většiny termínů se setkáváme s tzv. etymologickými dublety, tj. variantami, kdy první je slovo cizího původu (v oblasti medicíny a psychologie pocházející nejčastěji z latiny nebo řečtiny) a vedle se užívá ještě domácí varianta, která bývá srozumitelnější pro člověka, jenž v dané oblasti není odborníkem. Jedná-li se tedy jako v tomto případě o text populárně-naučný, směřovaný širší veřejnosti se zájmem o danou tematiku, je vhodnější volit domácí varianty termínů nebo je alespoň kombinovat s termíny cizího původu. Při analýze se ukázalo, že výchozí text klade poměrně vysoké nároky na čtenářovy presupozice. Autorčina stylizace je spíše úsporná, „zbytečně“ se v textu nic nevysvětluje. Zdálo se tedy, že strategií shovívavější ke čtenáři bude právě kombinace termínů různého původu. Do této problematiky vstupuje ještě poznání, že čeština snáší poněkud hůře časté opakování slov či frází, na rozdíl např. právě od francouzštiny. Opakování se budeme blíže věnovat později.

Snad nejčastějším pojmem bylo v textu označení „jednovaječná“ a „dvouvaječná dvojčata“, ve francouzštině *les jumeaux monozygotes et dizygotes*. V originále autorka kromě tohoto označení ještě používá nevědecké pojmy *les vrais et faux jumeaux*, ač na začátku vysvětluje, že tyto názvy by se používat neměly. Této nekonzistentnosti se budu věnovat ještě v části zabývající se metodami překladu. V češtině kromě termínů monozygotní a dizygotní dvojčata existuje ještě domácí pojmenování jednovaječná a dvouvaječná dvojčata, jejichž použití jsem při překladu preferovala. V odborných publikacích se můžeme setkat ještě s termíny *fraternální* pro dvouvaječná a *identická* pro dvojčata jednovaječná, ale jejich používání jsem se vyhýbala. Důvodem byla již zmíněná terminologická nasycenost a snaha snížit nároky na českého čtenáře.

I u jiných termínů jsem volila překlad domácím ekvivalentem. Při překladu slova *une grossesse* jsem systematicky používala pojem *těhotenství*, ne *gravidita* (i na úkor toho, že tak dochází v textu k častému opakování) apod.

Autorka předpokládá poměrně velké znalosti adresátů dané problematiky a některé méně známé termíny nevysvětluje či vysvětluje, ovšem nepřesně. Já jsem se v některých případech rozhodla pro adici a termíny českému čtenáři ve zkratce vysvětlila. Jedním z takových pojmů byla *la zygotie*; na s. 17 originálu autorka píše: *La zygotie est le terme technique qui définit la nidation de l'œuf*. Tato vysvětlivka se zdála jako nedostatečná, proto jsem ji upřesnila: *Zygozita je odborný termín označující počet uhnížděných vajíček a tedy stupeň identity v genomech dvojčat*.

Řešila jsem i ekvivalent spojení *enfants singuliers*. Za jiných okolností bych překládala jako *jedináčci*, ale z kontextu vyplývalo, že takto autorka utvářela protiklad k dvojčatům a měla tím na mysli děti, které (mohou a nemusí mít sourozence, ale především) se narodily „samostatně“, tedy nejsou dvojčaty. V českém prostředí jsem se setkala s výrazem „mono“dítě, což je jakýsi ne příliš povedený pokus o vytvoření funkčního neologismu a k jeho používání jsem se rozhodně neuchýlila.

La ressemblance des « faux » jumeaux n'est en principe pas plus frappante que s'il s'agissait de frères ou de sœurs singuliers. s. 21

Fyzická podoba dvouvaječných dvojčat v zásadě nebývá výraznější než u jiných sourozenců.

Comment se portent les enfants jumeaux? Sont-ils plus fragiles que des enfants singuliers?
s. 143

Jak prospívají dvojčata? Jsou křehčí než jiné děti?

Dalším poměrně problematickým termínem je *la gémellité*, což podle slovníku Larousse znamená: *gémellité – nom féminin – état d'enfants jumeaux*. Francouzština disponuje tímto jednoslovným pojmem, ale v češtině žádný ekvivalent neexistuje. V překladu jsem to nejčastěji řešila opisem, např.

La parité est également un facteur actif sur la gémellité. s. 24

Rodičovství také aktivně ovlivňuje pravděpodobnost vzniku vícečetného těhotenství.

Les premiers mois et les premières années de la vie des jumeaux et de leur relation gémellaire sont souvent tributaires des conséquences de leur état de santé. s. 147

Vztah mezi dvojčaty se v prvních měsících a letech vyvíjí na základě jejich zdravotního stavu a případných onemocnění.

Vysvětlivky jsem volila především v první z překládaných kapitol, jelikož byla termínově nasycenější, např. v částech věnujících se početí a vývoji embryí.

*On sait aujourd'hui que dans certains pays les femmes ont un taux hormonal hypophysaire plus élevé qu'ailleurs et sa sécrétion au début de la **phase folliculaire** favorise les **polyovulations**.* s. 22

*V dnešní době je známo, že v některých zemích mají ženy zvýšený podíl hormonu hypofýzy v krvi a jeho vylučování na začátku **folikulární fáze (první den menstruace)** přispívá k **polyovulaci (uvolnění více než jednoho vajíčka)**.*

V porovnání s obdobnými českými publikacemi byla tato kniha celkově o poznání odbornější. Jak bylo řečeno výše, většina takových knih má společné to, že je psaly matky dvojčat na základě vlastních zkušeností a bez větších konzultací s profesionály. Billotová, jak sama uvádí, text konzultovala s mnoha odborníky, což je na první pohled patrné. Francouzská publikace je odosobněnější než většina těch českých, v nichž se běžně vyskytují familiární a expresivní označení a zdrobněliny (nejenom očekávatelná označení maminka / tatínek / miminko, ale dokonce výrazy jako polívčička apod.).

4.2 Reálie

Knihy pojednává o univerzálním tématu, jež je známé čtenářům po celém světě, a není příliš místně ani časově zakotveno. Dala se tedy předpokládat poměrně neznatelná zatíženost reáliemi, které by byly pro českého adresáta neznámé. Samozřejmě ale několik se jich vyskytlo i zde a nejčastějším (a v podstatě jediným) řešením bylo přidat vysvětlivku přímo do textu.

V textu se objevila jména dvou francouzských lékařů, jež pravděpodobně francouzští (frankofonní) čtenáři znají. V českém laickém prostředí jsou ale jejich jména neznámá, proto jsem přidala stručné vysvětlení.

*Cette cause peut-être également une hypothèse retenue pour les femmes plus âgées dans ce type de grossesse gémellaire, thèse qu'a développée le **professeur Papiernik**.* s. 19

*Ze stejného důvodu může docházet ke vzniku monozygotních těhotenství u starších žen, jak vysledoval **francouzský lékař Émile Papiernik**.*

Or, dans les recherches menées par le professeur René Zazzo, sur plus de 1400 jumeaux observés, [...]. s. 151

Ovšem výzkum vedený uznávaným francouzským psychologem Reném Zazzem, jehož se účastnilo více než 1400 dvojčat, [...].

Třetím příkladem výskytu francouzské realie je místo, kde autorka uvádí zdroj prezentovaných údajů – *l'INSEE*. Rozhodla jsem se neuvádět přesný překlad („francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie“), ale pouze zjednodušenou vysvětlivku. Důvodem byla již mnohokrát vzpomínaná terminologická nasycenost textu, v tomto případě jsem nechtěla čtenáře zatěžovat další nadbytečnou informací, pro kontext nepodstatnou.

On constate en effet que le pic se situe à 30 – 34 ans pour ensuite redescendre très nettement après 39 ans (Source INSEE 1996). s. 23

Největší pravděpodobnost početí dvoujvečných dvojčat je mezi 30. a 34. rokem ženy a poté ještě krátce po 39. roku (údaje pocházejí z roku 1996 z francouzského statistického úřadu INSEE).

4.3 Opakování

V předcházející části jsme poukázali na vysokou frekvenci výskytu termínů ve výchozím textu a vysvětlili jsme, že jejich opakování je jedním ze znaků odborného stylu. Zde se tedy opakování termínů věnovat nebudeme.

Při analýze textu jsme zjistili, že autorka nejspíš nemá velkou zkušenost s psaním textů podobného typu a její styl není příliš vypracovaný, pravděpodobně ani neprošel pečlivou redakcí v nakladatelství. To se odráželo v některých nepřesných nebo lehce nesrozumitelných pasážích. Velmi běžným jevem bylo ovšem opakování, a to nejen slov, ale celých frází. Již bylo řečeno, francouzština tento jev nepovažuje za tolik neobratný nebo stylisticky zatěžující jako čeština, ale v některých úryvcích bylo opakování až přehnané a na první pohled do očí bijící.

De petites différences toujours dans le cas où chacun a globalement le même historique médical. Encore une fois une grosse différence de poids, de croissance ou de degré de prématurité peut tout à fait justifier de grosses différences de rythme. s. 136

Malé odlišnosti sledujeme u dvojčat, která se nacházejí v podobném zdravotním stavu. Velký rozdíl ve váze dětí, jejich růstu nebo ve stupni nedonošenosti může mít na spánkový rytmus rovněž vliv.

(Pro ilustraci ještě uvedu, že na následující straně se na deseti krátkých řádcích slovo *différent* nebo jeho tvary objevilo šestkrát.)

Také v kapitole o fyzické podobě dvojčat docházelo k častým opakováním, konkrétně slova *la ressemblance*. Nutno dodat, že ani v češtině se opakování nešlo vždy vyhnout.

Cette ressemblance n'est pas liée à leur gémellité mais au degré de ressemblance qui peut exister entre les enfants d'une même fratrie. [...] parce qu'ils se ressemblait tous au même âge. [...] La ressemblance des jumeaux dizygotes est donc la même, ni plus ni moins, qu celle de n'importe quelle fratrie. [...] Le degré de ressemblance, qu'il soit ou non dû à la gémellité, aura des conséquences sur [...]. s. 148

Tato podoba nesouvisí s tím, že jde o dvojčata, ale s tím, do jaké míry si mohou být podobní všichni sourozenci v jedné rodině. [...] protože ve stejném věku všechny vypadaly téměř totožně. [...] Dvouvrátná dvojčata si tedy nejsou ani více, ani méně podobná než jakíkoliv jiní sourozenci. [...] Míra podoby, ať už je nebo není způsobená skutečností, že se jedná právě o dvojčata, má vliv na chování okolí.

Jak je vidět, při překladu jsem se snažila slovní zásobu obměňovat, ale v některých případech nebylo možné se opakování zcela vyhnout.

Překladatelsky zajímavým místem byla také podkapitola o dospívání (s. 142 a s. 143), v níž pět ze šesti odstavců pravděpodobně neúmyslně začíná slovem *pour*.

Opakovaly se (bez jasného autorského záměru) i celé konstrukce, např.

Il est d'ailleurs intéressant de constater combien l'arrivée de jumeaux peut être accueillie de manière différente selon les coutumes et traditions. s. 22 [...] Il est intéressant de constater que là où les jumeaux sont le mieux accueillis, ils sont les plus nombreux. s. 23

Zajímavé je také to, jak se v závislosti na zvycích a tradicích staví k narození dvojčat různé kultury. Za povšimnutí rovněž stojí, že tam, kde jsou dvojčata přijímána nejlépe, jsou také nejpočetnější.

4.4 Problémy pramenící z odlišnosti jazyků

Při překladu nastaly i dílčí potíže způsobené tím, že francouzština a čeština jsou dva typologicky odlišné jazyky. Analytická francouzština při tvorbě textu může používat prostředky, které v syntetické češtině nenajdeme (a samozřejmě naopak). Největším rozdílem je pravděpodobně absence skloňování ve francouzštině, syntax je tvořena odlišně. Dalším aspektem je to, že jeden jazyk jednoduše nedisponuje na rozdíl od druhého určitým pojmem či frází. O některých podobných problémech jsem se již zmínila v podkapitole věnující se termínům, viz francouzský termín *la gémellité*.

Dílčím problémem také bylo, jak nazvat ženy, které nejsou prvorodičkami. Autorka je označila šikovně „*les déjà mères*“ (s. 24), ale čeština takto pojmenování tvořit nedokáže. Mohla jsem zvolit opis vedlejší větou, např. *ženy, které již mají děti / které nejsou prvorodičkami*, ale vzhledem k tomu, že se toto označení objevilo v titulku, bylo vhodnější zvolit údernější pojmenování, ideálně jednoslovné. Použila jsem tedy „*neprvorodičky*“, i když to není zaužívaný termín, ale pochopitelný dle mého názoru je a svůj účel splní.

Další příklady se týkají právě odlišné typologie francouzštiny a češtiny, kdy jeden jazyk se vyjadřuje za pomoci prostředků chybějících v jazyce druhém. Řešení byla většinou možná opisem.

Il existe des familles à jumeaux. s. 23

Existují rodiny, kde se rodí dvojčat více.

Ce qui a pour conséquence une fréquence de grossesse gémellaire doublée chez les jumelles mères. s. 23

V důsledku toho je vícečetné těhotenství dvakrát častější u matek, které samy pocházejí z dvojčat.

4.5 Syntaktická rovina

Většina problémů na syntaktické rovině pramenila také z odlišnosti francouzštiny a češtiny a nestejných gramatických a syntaktických prostředků. Oproti slovesné češtině je francouzština nominálnější a používá i složitější substantivní konstrukce, které jsou pro

češtinu nepřirozené a musí se transformovat. Frekventovaná byla také sponová slovesa, jež jsem se snažila nahrazovat verby plnovýznamovými.

*Cette particularité due à l'environnement peut être induite par un aliment particulier cultivé dans la région ou par certaines conditions climatiques puisque **le déplacement** d'une population, ainsi que **le changement** des habitudes alimentaires réduisent les grossesses gémellaires. s. 22*

*Odlišnosti vzniklé vnějším prostředím mohou být způsobeny potravou typickou pro danou oblast nebo klimatickými podmínkami. Počet vícečetných těhotenství se může snížit, když se obyvatelé jednoho národa **přestěhují** nebo **změní** své stravovací návyky.*

Francouzština také běžně používá participiální vazby nebo gérondif. Jejich překlad jsem neřešila přechodníkem, který je pocíťovaný jako zastaralý, ale většinou vložením vedlejší věty nebo opisem.

*Ainsi, un certain nombre de causes **favorisant** la gémellité sont aujourd'hui connues, mais ne sont pas pour autant identifiées pour chaque grossesse. s. 25*

*Některé faktory, **které přispívají** ke vzniku vícečetného těhotenství, jsou tedy dnes již známé, ale nemůžeme za jejich pomoci vysvětlit každé takové těhotenství.*

***Étymologiquement parlant** mono ou di qui donnent une précision sur le nombre d'œufs fécondés éliminent de surcroît l'aspect négatif que revêt l'appellation vrai-faux. s. 17*

*Nejen že z **etymologického hlediska** tyto předpony upřesňují počet oplodněných vajíček, ale zároveň se díky nim můžeme vyhnout negativním konotacím, které s sebou nesou pojmy „pravá“ a „nepravá“ dvojčata.*

Druhy vět jsme analyzovali výše, takže víme, že v textu se standardně střídají jednodušší celky s komplexnějšími souvětími. Na většině míst ani komplikovanější formulace nepůsobily problémy s porozuměním, nastaly ovšem i situace, kdy se nám zdálo, že se autorka „zamotala“ do vlastní myšlenky a text bylo těžké dešifrovat. Nejčastějším řešením složitých souvětí bylo rozdělení na více jednodušších částí. Někdy se autorka naopak i v textu (nemluvíme o titulcích) nevyvarovala heslovitého vyjádření, jež sice nebránilo porozumění, ale v překladu bylo vhodnější jej rozvolnit.

Les premières semaines, si le rythme d'allaitement est régi par les parents pour éviter les trop grands décalages, on constate en revanche par la suite que deux jumeaux peuvent avoir un rythme et une qualité de sommeil assez différents chez les dizygotes que deux

frères ou sœurs non jumeaux, assez différents parfois chez les monozygotes même si globalement la qualité du sommeil est du même type. s. 136

Během prvních týdnů bývá kojení řízeno rodiči, aby nedocházelo k velkým časovým posunům. Později se ale může rytmus a kvalita spánku u dvouvaječných dvojčat lišit stejně jako u sourozenců, kteří dvojčaty nejsou. Různé mohou být i u dvojčat jednovaječných, i když ta mají spánek obecně stejně kvalitní, [...]

Problèmes d'orthondie, de vue. s. 149

Nyní přistoupíme k potížím s růstem zubů a se zrakem.

Autorka se často vyjadřovala velmi abstraktně, což je dalším znakem francouzštiny. Někdy tato abstraktnost hraničila s nepřesností nebo nesrozumitelností a nezřídka by dle mého názoru bývalo bylo možné použít označení konkrétní a jednoznačné. Oblíbenými „vycpávkovými“ slovy autorky byly např.: *le phénomène, les tendances, les principes*. Nejběžnějším řešením tedy byla, jak jsem právě naznačila, konkretizace nebo redukce, ne vždy jsem ovšem vhodné řešení našla.

A priori le phénomène de polyovulation est transmis par les femmes, mais sa récurrence est variable. s. 23

Dispozice k polyovulaci se sice přenáší z matky na dceru, ale jeho opětovný výskyt není pravidlem.

Les tendances qu'auront les nouveau-nés jumeaux vis-à-vis du sommeil se confirmeront avec le temps. s. 137

Spánkové zvyklosti novorozeneých dvojčat se utvrzují s postupem času.

Les conséquences des maladies sur le comportement psychologique au sein du clan gémeilaire s. 147

Vliv nemocí na chování dvojčat a jejich psychiku

4.6 Slovesné časy

Především v částech výkladových a popisných převládá přezens vyjadřující obecně platné jevy, např. dělení vajíčka, průběh těhotenství atd. V takových místech nebyl důvod daný čas nějak měnit. Autorka ovšem i v krátkých pasážích mezi slovesnými časy přecházela, často právě mezi prezentem a futurem, což ve francouzštině nepůsobilo

nepřirozeně, ale při doslovném převodu v češtině poněkud ano. I když lze pozorovat jisté nuance mezi podávanými informacemi, pro zachování koheze jsem tedy většinou pokračovala časem přítomným.

Les jumeaux monozygotes ont un patrimoine génétique identique. Tout ce qui est héréditaire et issu des gènes communs à la famille va être transmis de la même façon à l'un et à l'autre. Biologiquement, l'un est l'exacte réplique de l'autre. Ils seront donc «programmés identiquement», seront du même sexe, auront le même groupe sanguin, la même couleur définitive des yeux et de cheveux, et ils auront la même morphologie. s. 18-19

Jednovaječná dvojčata mají totožnou genetickou výbavu. Všechny informace, které jsou dědičné a získané z genů rodičů, jsou přeneseny na obě dvojčata stejně. Z biologického hlediska je jedno dvojče přesnou kopií toho druhého. Jsou tedy identicky „naprogramována“, jsou stejného pohlaví, mají totožnou krevní skupinu, finální barvu očí a vlasů i fyzickou konstituci.

Jak víme, francouzština využívá širší škálu vyjádření časů než čeština, někdy je nucena řídit se pravidly časové souslednosti. I v tomto textu se objevila celá řada takových situací, ale čeština si s tím většinou umí dobře poradit. V následujícím příkladě vidíme předčasnost jednoho děje vyjádřenou minulým subjunktivem.

Elle s'effectue toujours après que le capital chromosomique de l'œuf initial ait été constitué à partir des données génétiques des deux parents. s. 18

Vajíčko se dělí vždy po tom, co se na základě genetické výbavy obou rodičů vytvoří chromozomová informace počátečního vajíčka.

Podobné problémy, pramenící často opět z odlišných gramatických prostředků obou jazyků, ovšem nebyly nijak časté.

4.7 Neosobní konstrukce

Typickým jevem v odborných (a tím pádem i populárně-naučných) textech jsou neosobní konstrukce. Ve francouzštině je velmi běžná konstrukce s neosobním zájmenem *on*, jejíž překlad jsem nejčastěji řešila za pomoci aktivního tvaru nebo opisného pasiva.

On peut tout de même dire que les jumeaux élevés dans la même chambre ont d'emblée une certaine habitude à entendre l'autre. s. 136

Můžeme říci, že dvojčata spící v jednom pokoji jsou od začátku do jisté míry zvyklá se navzájem slyšet.

On constate aujourd'hui une baisse régulière des naissances multiples non provoquées. s. 24

V současné době počet vícečetných těhotenství vzniklých přirozenou cestou klesá.

Z kontextu vyplynulo, že zájmeno *on* nebylo vždy neosobní nebo obecné, ale v ojedinělých případech označovalo konkrétní osoby a překlad na to musel reagovat:

Au niveau des soins orthodontiques, on va traiter en premier Daphné [...]. s. 141

Na ortodoncii půjdeme nejprve s Daphné, [...]

Samotné pasivum je v originálním textu také běžné, do češtiny šlo většinou převést přirozeně. Čeština obecně preferuje vyjádření aktivní, ale v odborném stylu je pasivum běžným jevem. Pokud byl ve francouzské větě trpitel životný, snažila jsem se větu přeformulovat tak, aby se stal agentem.

L'appellation vrais ou faux jumeaux qui est couramment utilisée est en réalité très impropre à la différence qui caractérise les jumeaux. s. 17

Označení „pravá“ a „nepravá“ dvojčata, jež se často používá, neodpovídá skutečné odlišnosti mezi dvěma typy dvojčat.

Ces données ont été confirmées dans divers congrès internationaux sur la gémellité. s. 22

Tyto údaje byly potvrzeny na nejrůznějších mezinárodních konferencích o dvojčatech

C'est l'une des nombreuses questions que de futurs parents de jumeaux sont amenés à se poser. Str. 151

To je jedna z mnoha otázek, kterou si budoucí rodiče dvojčat pokládají.

Další častou konstrukcí bylo použití *il est* + adjektivum.

Il est étrange comme le degré de ressemblance peut varier au cours d'années. s. 149

Je zvláštní, jak se míra podoby mezi dětmi v průběhu let může měnit

En revanche, il est courant de constater dans les premières semaines de leur vie, [...]. s. 138

Ovšem v prvních týdnech života mohou dvojčata plakat z toho důvodu, že [...]

Ještě dodám, že v některých případech se ale autorka identifikuje a z textu vystupuje, subjektem je tedy ona sama.

C'est pourquoi je m'emploierai à les utiliser systématiquement dans cet ouvrage. s. 17

Z tohoto důvodu budu v knize dále používat termíny „jednovaječná“ a „dvouvaječná“ dvojčata.

[...] *la sortie de la première dent peut se produire au cours de la même semaine et même de la même nuit (ce qui est arrivé à mes filles).* s. 140

[...] *může první zoubek začít klubat v průběhu jednoho týdne nebo dokonce noci (to byl případ mých dcer).*

4.8 Interpunkce

Jak jsme se již přesvědčili, v textu se střídají kratší jednoduché věty s těmi delšími. Ukázali jsme si, že s ohledem na českého čtenáře bylo vhodné delší celky dělit do menších. Co se týče samotné interpunkce, ta byla ve výchozím textu vesměs konvenční. Největším rozdílem mezi češtinou a francouzštinou bylo pravděpodobně častější užití dvojteček v originále. V češtině se dvojtečka používá také, zejména pro vyznačení výčtu nebo vysvětlení či odůvodnění, ale nesetkáme se s ní tak frekventovaně. Někdy autorka dvojtečkami nešetřila a v jedné větě užila i dvě.

En revanche, leur assimilation à la maladie peut être très différente même chez les monozygotes : par exemple, l'un contracte la scarlatine : langue blanche et gorge rouge, irruption très forte de boutons et fièvre intense, l'autre a des symptômes beaucoup moins évidents. s. 146

Ovšem boj s nemocí může probíhat úplně jinak i u dvojčat jednovaječných. Řekněme ku příkladu, že jedno dvojče se nakazí spálou, zbělá mu jazyk, začervená krk, rychle mu naskáče vyrážka a má vysokou horečku. U druhého dvojčete ale může být průběh nemoci o poznání poklidnější.

Jindy se dvojtečky vyskytovaly v rozumné míře, takové situace bylo možné řešit buď rozdělením věty, použitím jiného interpunkčního znaménka nebo výjimečně zachováním.

Zmiňovali jsme také, že text je jaksi odosobněný a projevy expresivity či emocí jsou v něm výjimečné, ale zřídka se expresivita projevila právě na interpunkci.

V následujícím případě jsem ale vykřičník nezanechala, protože již tvar slovesa, jímž se autorka přímo obrací na čtenáře, mi připadal dostatečně upoutávající pozornost.

Imaginez l'impact d'un tel mot sur des enfants qui entendent « vrai » ou « faux » pendant toute leur enfance ! s. 17

Představte si, jak se asi cítí, když po celé dětství slýchají toto označení.

5 METODA PŘEKLADU A POSTUPY

Před překladem bylo zapotřebí nejdříve několikrát pozorně přečíst originál, provést analýzu a až následně začít překládat. I Levý (2012) říká, že překladatelský proces se dělí na tři části, kterými jsou pochopení originálu, jeho interpretace a následné přestylizování v cílovém jazyce. Je tedy jasné, že bez dostatečného pochopení a správné interpretace nemůže být překlad zdařilý.

Již několikrát jsme zmiňovali, že text je populárně naučný a hlavní funkcí, kterou bylo třeba zachovat, byla funkce informativní. Samozřejmě v potaz se musí brát především cílový čtenář a příslušné informace se mu musely přizpůsobit tak, aby jim porozuměl. Snažila jsem se zachovat i poměrně úspornou stylizaci, což se ovšem ne vždy podařilo, protože text v češtině nezněl příliš přirozeně. Pokusila jsem se tedy čtenáři předat co největší množství informací z originálu stravitelnou formou. Z toho důvodu jsem v překladu často používala konkretizaci nebo vysvětlivky. Na paměti jsem měla také předpokládané presupozice adresáta a povahu podobných publikací, jež jsou vydávány u nás a bývají ke čtenáři „přátelštější“. Zde můžeme připomenout např. již zmíněné dvě publikace autorky Kláry Rulíkové *Dvojčat: jejich vývoj a výchova* (Rulíková: 2002) a *Co nevíte o dvojčatech* (Rulíková: 2009).

Ze zvolené metody překladu tedy vyplývají následující postupy.

5.1 Adice, explicitace

V celém textu je kladen poměrně vysoký nárok na presupozice čtenáře a množství informací nebo termínů není vysvětleno. Vysvětlivku jsem použila rovněž v místech, kde autorka zmiňovala francouzské reálie, o kterých bylo pojednáno výše. Zopakuji jen, že takovými případy byli dva francouzští lékaři *Émile Papiernik* a *René Zazzo*, dále autorka odkazovala na francouzský statistický úřad *INSEE*. Míru explikace jsem zdůvodnila výše.

[...] *thèse qu'a développée le professeur Papiernik*. s. 19

[...], *jak vysledoval francouzský lékař Émile Papiernik*

[...] *dans les recherches menées par le professeur René Zazzo* [...] s. 151

[...] *výzkum vedený uznávaným francouzským psychologem Reném Zazzem* [...]

[...] (Source *INSEE* 1996). s. 23

[...] z *francouzského statistického úřadu INSEE*.

Dalším případem, kdy jsem přistoupila k explikaci, byly právě některé termíny. Text jimi byl nasycen a ne všechny byly pro předpokládaného čtenáře-laika známé, nebo je sice autorka vysvětlila, ale ne přesně nebo takovým způsobem, aby to čtenářovi pomohlo.

La zygote est le terme technique qui définit la nidation de l'œuf. s. 17

Zygozita je odborný termín označující počet uhnížděných vajíček a tedy stupeň identity v genomech dvojčat.

On sait aujourd'hui que dans certains pays les femmes ont un taux hormonal hypophysaire plus élevé qu'ailleurs et sa sécrétion au début de la phase folliculaire favorise les polyovulations. s. 22

V dnešní době je známo, že v některých zemích mají ženy zvýšený podíl hormonu hypofýzy v krvi a jeho vylučování na začátku folikulární fáze (první den menstruace) přispívá k polyovulaci (uvolnění více než jednoho vajíčka).

La photosensibilisation de certains éléments du climat par le corps humain influe également sur la sécrétion de cette hormone particulière. s. 22

Fotosenzitivita, neboli citlivost lidského organismu na sluneční záření, také ovlivňuje vylučování tohoto hormonu hypofýzy.

Další vysvětlivku, respektive překlad, jsem přidala v místě, kde autorka uvádí anglické označení dvojčat (*identical / fraternal twins*). Vzhledem k tomu, že jde o označení pocházející z latiny, francouzský čtenář mu pravděpodobně rozumí a autorka ho proto v textu odlišila pouze kurzívou. Myslím, že českému čtenáři tyto pojmy mnoho neřeknou a nepochopil by navazující myšlenku, proto jsem do závorek přidala překlad. V češtině existují ekvivalentní termíny, *dvojčata identická a fraternalní*, ale jak jsem již řkala, používají se striktně v odborném diskurzu.

En anglais on distingue les identical twins des fraternal twins ce qui est assez évocateur de la réalité génétique, [...]. s. 17

V angličtině se používají také pojmy „identical twins“ (identická dvojčata) a „fraternal twins“ (dvojčata-sourozenci).

5.2 Konkretizace

Autorka měla tendenci se místy vyjadřovat poněkud abstraktně, což je ve francouzštině běžné, ale pro českého čtenáře by takový text byl neuchopitelný. V takových případech jsem se uchylovala ke konkretizaci.

A priori le phénomène de polyovulation est transmis par les femmes, mais sa récurrence est variable. s. 23

Dispozice k polyovulaci se sice přenáší z matky na dceru, ale jeho opětovný výskyt není pravidlem.

Les tendances qu'auront les nouveau-nés jumeaux vis-à-vis du sommeil se confirmeront avec le temps. s. 137

Spánkové zvyklosti novorozených dvojčat se utvrzují s postupem času.

Les conséquences des maladies sur le comportement psychologique au sein du clan gémeleire s. 147

Vliv nemocí na chování dvojčat a jejich psychiku

5.3 Redukce

K redukci jsem téměř výhradně přistupovala z pragmatických důvodů v situacích, kdy autorka odkazovala do částí textu, které nebyly součástí překládaných pasáží. Týkalo se to jiných kapitol než první a sedmé a příloh.

[...] la plupart des jumeaux sont prématurés et ont donc toutes les fragilités inhérentes à la prématurité (voir page 103). s. 143

Dvojčata, jednovaječná i dvouvaječná, bývají obvykle nedonošená a týkají se jich tak všechny potenciální potíže s nedonošeností související.

Le mythe de la gémeleité (voir annexes p. 241) est donc exploité [...]. s. 22

Na dvojčata se v různých kulturách nahlíží odlišně [...]

De plus, la relation gémeleire fondée sur les principes psychologiques qui régissent une relation de couple, comme nous le verrons dans le chapitre suivant, génère une répartition des rôles [...]. s. 136

Navíc si dvojčata v rámci svého vztahu, založeném na psychologických základech, rozdělují role v přístupu k rodičům, vytváří si individuální postoj ke stravování, spánku, hraní atd.

Redukci jsem použila také v jednom případě, kdy autorka uvádí jakýsi statistický údaj týkající se frekvence porodu dvojčat, ovšem údaj byl nesmyslný. Autorka uvedla číslo, ale nedodala, na kolik porodů takový počet připadá. Stejný údaj se mi v žádných statistikách najít nepodařilo, takže jsem jej nemohla doplnit, a naopak jsem upřednostnila obecnější vyjádření bez konkrétních čísel.

La fréquence de la gémellité (on entend par fréquence les naissances gémellaires et non la conception gémellaire) peut varier de 1 à 35 selon les pays ou les régions du monde. s. 21-22

Četnost (tou rozumíme narození dvojčat, ne jejich početi) se liší v jednotlivých zemích a oblastech.

Další případy, kdy jsem se rozhodla informace redukovat, byly způsobené jakousi nekonzistentností autorky při používání označení dvojčat „vrais“ a „faux“. Na samém úvodu prohlašuje, že bude systematicky používat odborné označení „monozygotes“ a „dizygotes“, ale této strategie se nedrží, čemuž já jsem se chtěla vyvarovat.

Les monozygotes (couramment nommés vrais jumeaux) sont en effet issus d'une fécondation unique. s. 18

Jednovaječná dvojčata se vyvíjí z jediného oplodněného vajíčka.

V jiných případech jsem z důvodu zachování informativní funkce k redukci nepřistupovala a případný problém jsem se snažila řešit jinak.

6 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo adekvátně přeložit vybrané kapitoly knihy *Le Guide des Jumeaux: de la conception à la naissance (un guide pour les parents)* autorky Régine Billotové, výchozí text analyzovat, představit problémy, ke kterým při překladu došlo, a vysvětlit překladatelskou strategii a konkrétní řešení.

Překlad byl místy poměrně náročný, což způsobila jeho informační i syntaktická kondenzovanost. Další potíže plynuly především z rozdílné typologie francouzštiny a češtiny. Některé pasáže bylo potřeba konzultovat s odborníkem, v oblasti gynekologie a porodnictví svými znalostmi Mgr. Radka Valentová. Při překladu musel být brán ohled na českého čtenáře a jeho presupozice, proto musely být některé informace dovysvětleny, docházelo tedy k adici. Stylistická i syntaktická úspornost originálu místy působily problémy v prvotním porozumění a v následné přestylizaci.

7 BIBLIOGRAFIE:

Primární zdroj:

BILLOT, Régine. *Le Guide des Jumeaux: de la conception à l'adolescence (un guide pour les parents)*. Paris: Balland, 2000. 268 s. ISBN 9782715812666.

Sekundární zdroje:

BEČKA, Josef Václav. *Česka stylistika*. Praha: Academia, 1992, 467 s. ISBN 80-200-0020-8.

BRUNEL, Aude a ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. 1. vyd. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. 149 s. ISBN 978-80-7308-408-0.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština - řeč a jazyk*. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. 407 s. Jazykověda. ISBN 80-85866-57-9.

HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého*. 2., nezměn. Vyd. Praha: Academia, 1989, 8 sv.

HENDRICH, Josef, TLÁSKAL, Jaromír a RADINA, Otomar. *Francouzská mluvnice*. 3., přeprac. vyd., 1. vyd. v nakl. Fraus. Plzeň: Fraus, 2001. 700 s. ISBN 80-7238-064-8.

HOUŽVIČKOVÁ, Milena a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení*. 1. vyd. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. 265 s. ISBN 978-80-7308-405-9.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladau*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 215 s. ISBN 80-244-0143

LEVÝ, Jiří a Miroslav ČERVENKA. *Bude literární věda exaktní vědou?: výběr studií*. Praha: Československý spisovatel, 1971, 459 s.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladau*. 4., upr. Vyd. Praha: Apostrof, 2012. 367 s. ISBN 978-80-87561-15-7.

NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991, 250 s. ISBN 90-5183-311-3.

Nouveau petit Larousse. 1e éd. Paris: Librairie Larousse, 1969, 1790 s.

RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků*. 2. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, 303 s.

RULÍKOVÁ, Klára. *Dvojčata: jejich vývoj a výchova*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 142 s. ISBN 80-7178-650-0.

RULÍKOVÁ, Klára. *Co nevíte o dvojčatech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 165 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-613-1.

Internetové zdroje:

Miminko – časopis pro maminky s miminky. [online časopis]. [cit. 2013-08-16].
Dostupné z: <http://www.casopis-miminko.cz/>

Časopis pro ženy (maminky) Betynka. [online časopis]. [cit. 2013-08-16].
Dostupné z: <http://www.mojebetynka.cz/>

Maminka.cz – web pro těhotné i maminky. [online časopis]. [cit. 2013-08-16].
Dostupné z: <http://www.maminka.cz/>

Českomoravská asociace Klubů dvojčat a vícerčat. [online]. [cit. 2013-08-19].
Dostupné z: <http://www.dvojcata-asociace.cz/>

Bude nás víc – čekáme dvojčata. [online dokument]. 2010, 28. 9. 2010. [cit. 2013-08-18].
Dostupné z:
<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:iCXZ8NVhoY0J:rulikova.cz/wp-content/uploads/2012/06/Bude-n%25C3%25A1s-v%25C3%25ADc-%25C4%258Dek%25C3%25A1me->

dvoj%25C4%258Data.pdf+&hl=cs&gl=cz&pid=bl&srcid=ADGEEShPekEtXnkJax5h9P8
h9kFV7tAJgCSsUkquWioZv5K-
56TBNGYAdeHeBMHHnGOt2VGYSCyZgDm4B2upi1qJmxyt-
MAuLkGpRyBycuK1orQQMbm5O57n5UnDAX_vAqJNkmYTYZJL&sig=AHIEtbRBv6
T55taGvpJ9EH1Ci5ic7Rb6sg

Jednovaječná a dvouvaječná dvojčata. *Naše porodnice*. [online]. [cit. 2013-08-20].
Dostupné z: <http://www.naseporodnice.cz/dvojcata-vicercata/jednovajecna-a-dvouvajecna-dvojcata.php>

Vícečetné těhotenství. *Naše porodnice*. [online]. [cit. 2013-08-20].
Dostupné z: <http://www.naseporodnice.cz/dvojcata-vicercata/vicetne-tehotenstvi.php>

Vícečetné těhotenství a předčasný porod. *Naše porodnice*. [online]. [cit. 2013-08-18].
Dostupné z: <http://www.naseporodnice.cz/dvojcata-vicercata/vicetne-tehotenstvi-a-predcasny-porod.php>

Komplikace předčasně narozených dětí. *Naše porodnice*. [online]. [cit. 2013-08-19].
Dostupné z: <http://www.naseporodnice.cz/dvojcata-vicercata/komplikace-predcasne-naroznych-deti.php>

Nízká porodní hmotnost a nerovnoměrný růst dvojčat. *Naše porodnice*. [online]. [cit. 2013-08-16].
Dostupné z: <http://www.naseporodnice.cz/dvojcata-vicercata/nizka-porodni-hmotnost-a-nerovnomerny-rust-dvojcat.php>

Jaké je těhotenství s dvojčaty. *ABC těhotenství*. [online]. [cit. 2013-08-16].
Dostupné z: <http://www.abctehotenstvi.cz/txt/jake-je-tehotenstvi-s-dvojcaty>

Dvojčata – radost na druhou. *ABC těhotenství*. [online]. [cit. 2013-08-16].
Dostupné z: <http://www.abctehotenstvi.cz/txt/dvojcata-radost-na-druhou>

Internetová jazyková příručka. [online]. [cit. 2013-08-20].
Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

LAROUSSE. [online]. [cit. 2013-08-21].

Dostupné z: <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>

Velký lékařský slovník. [online]. [cit. 2013-08-19].

Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz/>

Dvojčecí metoda. *Wikiskripta*. [online]. 2010. [cit. 2013-08-16].

Dostupné z: http://www.wikiskripta.eu/index.php/Dvoj%C4%8Dec%C3%AD_metoda

Oplodnění ve zkumavce. *Wikipedia*. 2013, 14. 7. 2013. [online]. [cit. 2013-08-16].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Oplodn%C4%9Bn%C3%AD_ve_zkumavce

Deklarace práv a potřeb dvojčat a vícčet. *Českomoravská asociace Klubů dvojčat a vícčet*. [online]. [cit. 2013-08-16].

Dostupné z: http://www.dvojcata-asociace.cz/?page_id=148

Naissances multiples. *La société des obstétriciens et gynécologues du Canada*. [online]. 2013. [cit. 2013-08-16].

Dostupné z: <http://sogc.org/fr/publications/naissances-multiples/>

8 Příloha – text originálu